(Bijlage 4)

MEERJARENONDERHOUDSPROGRAMMA

Kunstobjecten in de openbare buitenruimte

2015-2018

met doorkijk lange termijn

STADSDEEL ZUID

Versie 1.2

9 december 2015

0. Samenvatting:

Stadsdeel Zuid is beheerder van Kunstobjecten in de openbare buitenruimte in het stadsdeel. Het stadsdeel wil deze voorzieningen kwalitatief op een aanvaardbaar niveau onderhouden, zodat de situatie functioneel en veilig blijft. Het gaat in totaal om 143 kunstobjecten. Met schouwen en inspecties wordt periodiek inzicht in de kwaliteit gekregen. Op grond daarvan is een beoogd onderhoudsprogramma voor de komende jaren voorgesteld. Dit is geconfronteerd met de begroting van het stadsdeel. Vervolgens is het definitief Meerjarenprogramma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte 2015-2018 opgesteld.

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5
   1.1. Hoe en waarom van het Meerjarenprogramma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte 5
   1.2. Doelen van dit Meerjarenprogramma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte 6
   1.3. Leeswijzer 6

2. Doelstellingen Kunstobjecten: wat willen we? 7
   2.1. Bestuurlijke doelstellingen Kunstobjecten 7
   2.2. Kwaliteitsdoelstellingen Kunstobjecten 8
   2.3. Wettelijke regels 9

3. Beheerareaal Kunstobjecten: wat hebben we? 10
   3.1. Inleiding 10
   3.2. Beeldende kunst/sculpturen 11
   3.3. Gedenktekens: herdenkingsmonumenten 14
   3.4. Overige gedenktekens 15
   3.5. Waterkunstwerken 15
   3.6. Hekwerken en kunstentrees 16
   3.7. Overige 16
   3.8. Totaal areaal Kunstobjecten in objectenboom 17
   3.9. Totaal areaal Kunstobjecten in cijfers 17
   3.10. Informatiebeheer 17

4. Wat doen we en hoe doen we het? 19
   4.1. Begripsbepaling 19
   4.2. Sturen op optimale levensduur 19
   4.3. Soorten onderhoudsactiviteiten 20
   4.4. Onderhoudsmaatregelen en frequenties 21
   4.5. Inspecties: huidige conditie van het areaal 22

5. Gewenst programma 24
   5.1. Basis op orde 24
   5.2. Aanvullende wensen 24
   5.3. Gewenst programma voor 2015-2018 25
   5.4. Uitvoeringsplan 2016 26

6. Analyse 28
   6.1. Analyse 1: Benodigd budget – beschikbaar budget 28
   6.2. Analyse 2: Doorkijk periode 2018-2031 28
   6.3. Analyse 3: Omgevingsinvloeden 28

7. Aanbevelingen ontwikkeling en borging 29

8. Stand van zaken assetmanagement 32

BIJLAGEN:

Bijlage 1. Bronnenlijst

Bijlage 2. Kaart buurten stadsdeel Zuid

Bijlage 3. Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016

Bijlage 4. Beleidslijn o.a. stolpersteinen

1. Inleiding

1.1. Hoe en waarom van het Meerjarenprogramma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte

Stadsdeel Zuid is rijk aan kunst in de openbare buitenruimte. Wandelend door de parken en straten en over de pleinen van het stadsdeel komt men veel kunst en kunstobjecten tegen: de historische collectie die deel uitmaakt van het oorspronkelijke Plan Zuid van Berlage, oorlogs- en herdenkingsmonumenten, overige gedenktekens en autonome (licht en water)kunstwerken.

Het stadsdeel is trots op haar mooie collectie buitenkunst en zet zich dan ook in om de werken, die in het bezit van het stadsdeel zijn, goed te beheren en te onderhouden. In stadsdeel Zuid bevinden zich ongeveer 485 kunstwerken en monumenten (bron beheerplan Kunstwacht 2013) in de openbare ruimte. Het stadsdeel is eigenaar, en derhalve onderhoudsplichtig voor 142 van deze werken. De overige objecten bevinden zich veelal in en op het terrein van scholen en particulieren en op bruggen. In deze gevallen zijn respectievelijk de schoolbesturen, particulieren en beheerders van de bruggen verantwoordelijk voor het onderhoud.

Het Meerjarenprogramma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte 2015-2018 betreft het fysieke beheer en onderhoud van de kunstobjecten. Aanleiding tot het opstellen van dit Meerjarenprogramma Kunstobjecten is de wens om met name het groot onderhoud en restauratie van kunstobjecten in stadsdeel Zuid te structureren en te onderbouwen. Stadsdeel Zuid heeft een goed beeld van de huidige kwaliteit van het areaal en de koppeling van onderhoudsactiviteiten, kosten en gewenst kwaliteitsniveau.

Asset-management
De gemeente Amsterdam ambieert de invoering van asset-management voor beheer van de openbare ruimte. Asset-management is een gestructureerde beheermethode, waarbij gestuurd wordt op minimalisering van de totale kosten van de beheerde objecten over de gehele levensduur. Uitgangspunt daarbij vormen de doelstellingen en belangen van de stakeholders/opdrachtgever. Dit Meerjarenprogramma Kunstobjecten sorteert voor op de asset-management benadering en introduceert daarvoor een aantal begrippen en werkwijzen.

Hoofdcategorieën beheerareaal kunstobjecten in openbare buitenruimte
Het beheerareaal Kunstobjecten vormt een van de hoofdcategorieën waarin de openbare ruimte van stadsdeel Zuid is verdeeld en is opgebouwd uit de volgende categorieën:

1. Beeldende kunst/sculpturen
2. Gedenktekens: herdenkingsmonumenten
3. Overige gedenktekens
4. Waterkunstwerken
5. Hekwerken en kunstentrees
6. Overige

1.2. Doelen van dit Meerjarenprogramma Kunstobjecten

1. Het bieden van inzicht in alle benodigde onderhouds- en vervangingsactiviteiten voor het beheerareaal Kunstobjecten van stadsdeel Zuid voor 4 jaar, in relatie tot functie en waarde behoud en het bestuurlijk gewenste onderhoudsniveau met een beeld van de benodigde en beschikbare middelen;
2. Het programma dient inzicht te geven in verschillende scenario's om sturingsmogelijkheden te bieden aan de politiek bij de vaststelling van budgetten;
3. Het programma dient een structuur te bieden die overeenkomt met de overige MJP's (MeerjarenonderhoudProgramma's) van het stadsdeel;
4. Het programma dient een stap te zijn naar de invoering van asset-management van de openbare ruimte.

1.3. Leeswijzer

Dit Meerjarenonderhoudsprogramma Kunstobjecten is opgedeeld in zeven hoofdstukken. Na de inleiding in hoofdstuk 1 volgen in hoofdstuk 2 de bestuurlijke doelstellingen en de kwaliteitsdoelstellingen voor Kunstobjecten, met een vertaling van het gewenste kwaliteitsniveau. Hoofdstuk 3 bevat een overzicht van het areaal Kunstobjecten dat bij Stadsdeel Zuid in beheer is. Hoofdstuk 4 beschrijft wat we doen aan onderhoud en beheer en hoe we dat doen. In het 5de hoofdstuk staat een overzicht van het gewenste programma en bijbehorende kosten. Vervolgens staat in hoofdstuk 6 een analyse van de verzamelde gegevens. Tenslotte staan in hoofdstuk 7 aanbevelingen opgenomen ten behoeve van de verdere ontwikkeling en borging van asset management voor de openbare ruimte in stadsdeel Zuid.

2. Doelstellingen Kunstobjecten: wat willen we?

2.1 Bestuurlijke doelstellingen Kunstobjecten

Voor het Meerjarenonderhoudprogramma Kunstobjecten zijn de volgende bestuurlijke en ambtelijke doelstellingen voor beheer en onderhoud van het areaal de basis.

Vigerende kaders stadsdeel Zuid
Het stadsdeel heeft vigerende kaders die nog beschikbaar zijn van voor de fusie van beide stadsdelen in 2010 :

Podium Zuid, Kunst- en Cultuurvisie Stadsdeel Zuid 2010 – 2020, februari 2010, stadsdelen Oud-Zuid en ZuiderAmstel
Daarin staat: 'Het stadsdeel heeft geen vastgesteld beleid voor kunst in de openbare ruimte. Wel worden het beheer, onderhoud en ontsluiting voor het publiek van kunst in de openbare ruimte goed geregeld.'

De uitvoeringsnotitie (zie hieronder) biedt meer houvast:
Uitvoeringsnotitie kunst en cultuur Zuid, creatief, vernieuwend en professioneel, vastgesteld door de raad op 20 oktober 2010
In deze notitie staat het volgende over het beheer en onderhoud van kunstobjecten in de openbare ruimte:

- Het (regulier) onderhoud van kunst in de openbare ruimte wordt geoptimaliseerd o.a. door het opstellen van een onderhoudsplan;
- Budget voor onderhoud wordt ondergebracht in een apart fonds voor behoud en beheer van kunst in de openbare ruimte. Er is tot op heden geen fonds gevormd;
- Er wordt aangegeven waar sprake is van kunst met een lokaal belang, kunst met monumentale waarde, kunst met een nationaal belang om het behoud en beheer te kunnen prioriteren. Deze prioritering wordt tot op heden niet toegepast, zie aanbevelingen hoofdstuk 7;
- Voor het in stand houden van kunst en herdenkingsmonumenten in de openbare ruimte met een meer dan lokaal belang wordt actief naar externe fondsen gezocht. Tot op heden wordt er voor deze categorie niet standaard actief gezocht naar externe fondsen voor de dekking van kosten van groot onderhoud of restauratie. Zie aanbevelingen in hoofdstuk 7;
- Er worden uitgangspunten opgesteld voor het verwijderen van kunst in de openbare ruimte. Tot op heden zijn deze uitgangspunten niet geformuleerd/worden niet altijd gehanteerd. Zie aanbevelingen in hoofdstuk 7.

Bestuursakkoord stadsdeel Zuid 2014-2018
In het Bestuursakkoord stadsdeel Zuid 2014-2018 staat onder 'Openbare Ruimte, Groen en Parken' het volgende opgenomen:

- "Een schone, hele en veilige openbare ruimte vinden we van groot belang omdat dit een grote invloed heeft op het leefbaarheidsgevoel van bewoners."
- "We willen het onderhoud van de openbare ruimte, parken en groen op peil houden. Afgelopen jaren is achterstallig onderhoud weggewerkt."

Onder 'Kunst & Cultuur' staat:

- "Het stadsdeel blijft middelen beschikbaar stellen voor cultuur in de openbare ruimte.

Centraal beleid gemeente Amsterdam

In het coalitieakkoord staat met betrekking tot de openbare ruimte en groen:

- "Door het sterk vergroenen van de openbare ruimte maken we de stad aantrekkelijker om erin te wonen, te werken en te verblijven."
- "In overleg met de bestuurscommissies wordt een minimumnorm vastgesteld voor het onderhoud en het schoonhouden van de openbare ruimte, de wegen en andere stedelijke infrastructuur. Het streven daarbij is minimaal een verzorgd onderhoudsniveau.

Op grond van 18.2 van de Takenlijst (bijlage 2 bij de Verordening op de bestuurscommissies) is de bestuurscommissie verantwoordelijk voor beheer en onderhoud van de kunst in de openbare ruimte.

2.2. Kwaliteitsdoelstellingen Kunstobjecten

Het afgesproken ambitieniveau voor de kwaliteit van de openbare ruimte in stadsdeel Zuid is: "minimaal een 6". Het kwaliteitsniveau "6" is vastgelegd in een aantal maatlatten in de brochure: "Monitoren Openbare Ruimte, Beeld en Kwaliteit" (stadsdeel Zuid, 2011). Dit algemene kwaliteitsniveau geldt ook als doelstelling voor het areaal "Kunstobjecten".

"Minimaal een 6" houdt in: minstens 90% van het areaal moet niveau 6 of meer hebben, maximaal 10% van het areaal mag een "4" halen. Er mag geen "2 " worden gescoord. Het gemiddelde kwaliteitsniveau ligt daardoor meestal hoger dan een 6. Met de maatlatten ligt de beeldkwaliteit vast van enkele objecttypen. Voor het areaal kunstobjecten in de openbare buitenruimte is er geen aparte beeldmaatlat. Bij het monitoren van de directe omgeving van deze kunstobjecten wordt indien nodig een aparte melding gemaakt van onvolkomenheden aan het kunstwerk.

CROW niveaus A+, A, B, C en D

Naast de kwaliteitsniveaus zoals vastgesteld in de brochure "Monitoren Openbare Ruimte, Beeld en Kwaliteit" wordt de indeling van CROW gebruikt van A+, A, B, C en D. Deze indeling van kwaliteitsniveaus zal in de gemeentebrede aanpak volgens Puccini Groen gebruikt gaan worden. Zo is er voor alle stadsdelen een gelijkwaardige meetmethode. Algemeen komt de verdeling op het volgende neer: A+=10, A=8, B=6, C=4 en D=2. In stadsdeel Zuid staat het ambitieniveau voor de kwaliteit van de openbare ruimte dus gelijk aan minimaal een B wat in de praktijk neerkomt op niveau A.

Kwaliteitsniveau kunst in parken

Stadsdeel Zuid heeft verschillende (historische) parken (Rijks en Gemeentelijke monumenten) binnen de grenzen die bijzondere gebieden vormen (Vondelpark, Amstelpark, Sarphatipark, Beatrixpark, Gijsbrecht van Aemstelpark). Deze hebben een eigen stijl, inrichting en gebruikersintensiteit en in alle staan kunstobjecten van de verschillende categorieën in de openbare ruimte. Voor deze bijzondere parken is kwaliteitsniveau 8 afgesproken, dit geldt derhalve ook voor de kunstobjecten die zich in deze bijzondere gebieden bevinden.

Feitelijke situatie kan afwijken

In de praktijk zijn sommige kunstobjecten in slechtere conditie dan de kwaliteitsafspraken, in afwachting van het vrijmaken van de benodigde financiële middelen en het inplannen van de werkzaamheden.

2.3. Wettelijke regels

Wettelijke zorgplicht kunstobjecten
De beheerder heeft een wettelijk zorgplicht met betrekking tot de technische staat van het areaal kunstobjecten in de openbare ruimte. De beheerder moet ervoor zorgen dat het areaal objecten in de openbare ruimte -dus ook het areaal kunstobjecten- veilig en goed onderhouden is.

Warenwetbesluit attractie- en speelvoorzieningen (WAS)
Als een kunstobject ook als speeltoestel kan worden gebruikt, kan de Warenwetbesluit attractie- en speelvoorzieningen (WAS) een rol spelen. Hierin staan de landelijke richtlijnen en regelgeving ten aanzien van speelvoorzieningen in opgenomen.

3. Beheerareaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte: wat hebben we?

3.1. Inleiding

Om een goed beeld te krijgen van de beheeropgave voor dit Meerjarenprogramma is een overzicht nodig van alle producten van het areaal "Kunstobjecten in de openbare buitenruimte" die in beheer zijn bij het stadsdeel. In asset-management termen wordt dit aangeduid als het assetregister.

Wat valt er onder het Meerjarenprogramma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte[1]
Het 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 3) geeft het meest complete beeld van het huidig areaal. Het betreft kunstobjecten in de openbare buitenruimte waarvan het stadsdeel eigenaar en derhalve onderhoudsplichtig is. Alleen de brugbeelden op stadsdeelbruggen behoren tot het areaal van stadsdeel Zuid.
In 2013 heeft de Kunstwacht een lijst van kunstobjecten opgesteld als onderdeel van het door hen opgestelde Beheerplan. Sindsdien zijn er nieuwe kunstwerken bijgekomen en oude objecten verwijderd. De mutaties worden door de beheerder kunstobjecten in de openbare buitenruimte bijgehouden en in het overzicht verwerkt.

Bijlage 2 bevat de kaarten met daarop op de kunstobjecten in de openbare buitenruimte in beheer bij stadsdeel Zuid.

Wat valt er niet onder het Meerjarenprogramma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte
Kunstobjecten in de openbare buitenruimte waarvan stadsdeel Zuid geen eigenaar is, vallen niet onder dit Meerjarenprogramma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte. Dit zijn bijvoorbeeld kunstobjecten die door particulieren of bedrijven zijn geplaatst en waarvan het eigendom niet is overgedragen aan de gemeente. Alleen de brugbeelden op stadsdeelbruggen behoren tot het areaal van stadsdeel Zuid. Overige brugbeelden vallen onder de verantwoordelijkheid van de brugbeheerder van desbetreffende bruggen (veelal de afdeling Verkeer en Openbare Ruimte van de gemeente Amsterdam).

De directe omgeving van een kunstobject in de openbare buitenruimte valt ook onder het beheer van stadsdeel Zuid. Het gaat dan bijvoorbeeld om beplanting, gazon, bestrating of straatmeubilair zoals een bank of afvalbak. Het beheer van de directe omgeving van kunstobjecten valt onder de beheerder van desbetreffende asset.

Hoofdcategorieën
Kunstobjecten in de openbare buitenruimte zijn moeilijk onder te verdelen in categorieën. Ieder kunstobject is uniek en laat zich niet zondermeer 'vangen' in één categorie samen met andere, eveneens unieke, kunstwerken. Functie, maatvoering, materiaalgebruik en de plekken waar we

[1] Zie voor een totaaloverzicht van alle kunst in de openbare ruimte in Amsterdam: https://www.amsterdam.nl/kunstencultuur/kunst-openbare/

kunstobjecten aantreffen lopen sterk uiteen. Anders dan bij overige openbare ruimte-assets gaat het bij het beheer en onderhoud van elk kunstobjecten in de openbare buitenruimte steeds weer om maatwerk.

Door de authenticiteit van ieder object valt er dus op elke vorm van indeling van het areaal wel iets af te dingen. Desondanks, delen we in dit Meerjarenprogramma de kunstobjecten op de volgende manier in: naar verschijningsvorm en functie.

Het is mogelijk dat in dit Meerjarenprogramma objecten worden genoemd die ook in andere Meerjarenprogramma's staan opgenomen, bijvoorbeeld het waterkunstwerk Sarphatimonument. In dit Meerjarenprogramma worden deze objecten benoemd voor zover de benodigde beheermaatregelen van desbetreffend object onder de verantwoordelijkheid vallen van de beheerder kunstobjecten in de openbare buitenruimte.

Verschijningsvorm en functie. Om de hoeveelheid van verschijningsvormen en functies te duiden delen we het areaal als volgt in:

a) Beeldende kunst/sculpturen
b) Gedenktekens: herdenkingsmonumenten
c) Overige gedenktekens
d) Waterkunstwerken
e) Hekwerken en kunst-entrees
f) Overige

Monumentale status
Het kunstobject is wel of niet een gemeentelijk monument of een rijksmonument.

We hebben op basis van de informatie van de beheerder en lijsten van gemeentelijke monumenten en rijksmonumenten geïnventariseerd welke kunstobjecten in de openbare buitenruimte de monumentale status hebben. Deze zijn gekenmerkt met een (M) (zie §3.2 tot en met §3.7).
Deze informatie is van belang omdat de monumentenstatus rechten en plichten ten aanzien van het beheer met zich meebrengt. De monumentale status biedt mogelijk in een aantal gevallen de mogelijkheid subsidie/cofinanciering aan te vragen bij derden voor de kosten van (groot) onderhoud en restauratie van de monumentale objecten[2].

3.2. Beeldende kunst/sculpturen

Hieronder het overzicht van de categorie ' Beeldende kunst/sculpturen die vallen onder de afdeling beheer Kunstobjecten in de openbare buitenruimte (bron lijst 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 3)). Het zijn er in totaal 88. Per kunstobject is vermeld van welk materiaal het is gemaakt. Indien het kunstobject op een sokkel staat is ook hiervan het materiaal genoemd. Hierdoor wordt per kunstobject de authenticiteit qua verschijningsvorm en het belang van maatwerk voor wat betreft het beheer benadrukt. Ook staat aangegeven in welke buurt of in welk park het kunstobject

[2] Zie voor meer informatie over monumenten: www.monumenten.nl

staat (4e kolom 'toponiem'). In bijlage 2 zijn op kaarten de exacte locaties van de kunstobjecten weergegeven.

Tabel 3.1. Beeldende kunst/sculpturen[3]

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
2 Leeuwen	Beatrixpark	Onbekend	Zandsteen
2 Leeuwen II	Beatrixpark	Onbekend	Zandsteen
3-delig rotonde beeld	Europaboulevard/ Boshuizerlaan	Eikelenboom, Alfred	Beton, staal
André Hazes[4]	Albert Cuypstraat		Brons
Apollo	Apollolaan/Minervalaan	Arman	Brons
Banplein (banken)	Banplein	Elden, Barten van	Eikenhout, smeetijzer
Berlage-monument	Victorieplein	Krop, Hildo	Hardsteen
Betonnen waterschijf (zie ook waterkunstwerken opgenomen)	Amstelpark	Onbekend	Beton
Brug 406, beeldhouwwerken, Man beschermt gezin	Hillegaertstraat (kruising Ruysdaelkade)	Krop, Hildo	Graniet
Brug 406, beeldhouwwerken, Man met Sterren	Hillegaertstraat (kruising Ruysdaelkade)	Krop, Hildo	Graniet
Brug 410, Lyceumbrug, Jongensfiguur	Olympiaplein	Krop, Hildo	Kalksteen
Brug 410, Lyceumbrug, Meisjesfiguur	Olympiaplein	Krop, Hildo	Kalksteen
Brug 410, Lyceumbrug, Moeder en dochter	Olympiaplein	Krop, Hildo	Kalksteen
Brug 410, Lyceumbrug, Vader en zoon	Olympiaplein	Krop, Hildo	Kalksteen
Brugsculptuur	Rotterdamsepad	Boer Lichteveld, Frans & Marja De	Koper en RVS
Buizenkolom (noppen-object)	Gijsbrecht van Aemstelpark	Volten, André	Staal
Cabane	Amstelpark	Müller, Pjotr	Hardsteen en houten palen
Carel Willink	Willinkplantsoen, Carel	Willink, Sylvia	Brons
De Olympische Groet, Monument baron Van Tuyll van Serooskerken	Stadionplein 20	Rueb,G.J.W.	Brons
Descartes	Vermeerplein, Johannes	Puyforcat, Jean	Kalksteen
Engel	Marten Luther Kingpark	Reijers, Willem	Kalksteen
Familie	Amstelpark	Scheffer, Ubbo	Gecoat staal
Feestende beelden reeks	Europaplein	Guillaume Bijl	Geschilderd aluminium
Figure decoupee	Vondelpark	Nesjar, Carl	Beton
Flora	Beatrixpark	Carasso, Fred	Kalksteen
Gewichtheffer	Kastelenstraat nummer 65-71	Monchy, Pieter de	Brons
Granieten blokken met staalplaat	Amstelpark	Moller, Jan	Graniet en staal
Hazentafel	Dufaystraat	Iris le Rutte	Brons, Roestvrijstaal
Het huis aan het water	Viottakade	Brand, Dicky	Staal
Houten driehoeken	Gijsbrecht van Aemstelpark	Walstra, Josum	Hout (Asob)
Titel	**Toponiem**	**Kunstenaar**	**Materiaal**
John F. Kennedy	Kennedylaan	Hettema, Renze	Brons

[3] Alleen de brugbeelden op stadsdeelbruggen behoren tot het areaal van stadsdeel Zuid. Overige brugbeelden vallen onder de verantwoordelijkheid van de brugbeheerder van desbetreffende bruggen (veelal de afdeling Verkeer en Openbare Ruimte van de gemeente Amsterdam).

[4] Het beeld van André Hazes is geplaatst door een particuliere stichting en is in onderhoud genomen door het stadsdeel.

Joost van den Vondel[5]	Vondelpark	P.J.H.Cuijpers, Louis Royer	Brons
Kaarttafels	Amstelveenseweg	Porceleyne Flesch Delft	Tegeltableau
Kosmos	Vondelpark	Hoorn, Wim van	Brons, Lavasteen
Levensboom	Ontmoetingseiland GBvA	Angie Abbink	Staal en glas
Liggende figuren	Gijsbrecht van Aemstelpark	Jan Snoeck	Geglazuurde chamotte
Liggende vrouw	Kastelenstraat nummer 108-114	Meefout, Jan	Petit granite
Madame Anna	Amstelpark	Hak, Ton	Marmer
Maja	Apollolaan/Stadionweg	Werner, Frans	Kalksteen
Metalen kolom Rooswijck	Buitenveldertselaan/ Zwaansvliet	Karssen, Harry	Aluminium
Muziekkoepel	Vondelpark	J.D. Zocher	Baksteen,Gietijzer
N.L.I	Ferdinand Bolstraat	Vaissier, Joop	Aluminium,Marmer,RVS
Naaktfiguur	Vondelpark	Sieger, Frits	Hardsteen
NAP paal	Amstelpark	Onbekend	Hout (Asob)
Nereus	Amsteldijk, bij de Berlagebrug	Jonk, Nic	Brons
P.C. Hooft	Stadhouderskade/ Jan Luijkenstraat	Sieger, Frits	Kalksteen
Paardevijgen	Merwedeplein	Rietbroek, Aart	Brons / patin
Pacific	Amstelpark	Jonk, Nic	Brons
Passer	Ansingstraat, Lizzy	Tjoe Fang King	Staal
Pinguins	Beatrixpark	Trapman, Jan	Natuursteen
Rembrandt	Amsteldijk	Wezelaar, Han	Brons
Rome	Amstelpark	Onbekend	Kalksteen
Ruiten (Schakelobject 3)	Gijsbrecht van Aemstelpark	F & M de Boer-Lichtveld	RVS en Perspex
Ruiter (Figuur op paard)	Gijsbrecht van Aemstelpark	Dewitt, Floyd	Brons
Rustende atleet	Minervaplein	Havermans, Jan	Kalksteen
RVS beeld in water	Beatrixpark	Kalmthout, Felix van	RVS
Spelende Hond	Beatrixpark	Wisse-Engelsen, Elena	Kalksteen
Spinoza	Peter van Anrooystraat	Krop, Hildo	Natuursteen
Staalplastiek (bronvorm)	Beatrixpark	Weijer, Bart de	Cortenstaal
Staalplastiek voor kerk	Van Boshuizenstraat 652	Volten, Andre	Staal
Staalplastiek	Europaboulevard	Lamsweerde, E van	RVS
Staalplastiek	Victorieplein		Staal
Stedemaagd	Vondelpark	Linneman, Alex & Schierholz, Friedrich	Zandsteen, Graniet
Stilte 2	Amstelpark	Oddens, Henk	Grove kalksteen
Teun de Jager	Vondelpark	Bronner, Jan	Brons
The Long Hum	Gijsbrecht van Aemstelpark	Niermeijer, Theo	Aluminium
The Regenerator	Beethovenstraat	Abramovic, Marina	Koper, Kristal
Tweedelig steenplastiek	Martin Luther Kingpark	Müller, Dirk	Natuursteen
Two frames	Churchilllaan	Koren, Shlomo	Aluminium
Verandering van richting fase 1	Vondelpark	Manson, Maarten	Cortenstaal
Verschijning	Emmaplein	Perlmuter, Pearl	Brons
Verschuivingen	Churchilllaan/ Haringvlietstraat	Guntenaar, Ben	Natuursteen
Verticale compositie	Valeriusplein	Zweerus, Henri	Beton
Vlucht van een kaketoe	Kuinderstraat	Werner, Jeroen	Emaille op metaal
Vrouwenkop	Amstelpark	Marie José, Muré	Brons
Wachter (de)	Vivaldistraat 15	Tellegen, Boris	Staal, Chroom
Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal

[5] De sokkel is kwetsbaar, o.a. door het gebruik van bleek in het verleden.

Waterbuffels	Kastelenstraat nummer 169-171	Blaisse, Fioen	Brons
Water, Land, Licht	Ijsbaanpad	Meefout, Jan	Kalksteen
Watenimf	de Mirandabad	Jan Havermans	kalksteen
Watervang	Amstelpark	Lith, Ine van	Belgisch hardsteen
Your live is calling	Beatrixpark	Rehwinkel / P.Pieck	Beton
Zonder titel - Avercamstraat	Avercamstraat	Duijn, Henk (S)	Beton
Zonder titel - Gerard Douplein	Gerard Douplein	Duijn, Henk (S)	Beton, Brons, Glas, Messing
Zonder titel - Heerema	Jardinstraat, Karel du	Heerema, Frank	Staal, Verf
Zonder titel - Heikoop	Tolstraat	Heikoop, Govert	Staal
Zonder titel - Postma	Seghersstraat, Hercules	Postma, Tom	Beton, Betonplaat, Mozaïek
Zonder titel - Zanten	Stadionplein 20	Zanten, Ek van	Brons
Zonder titel - Van Leijenberglaan	Van Leijenberglaan 7	Walraeven, Gerard	Cortenstaal

3.3. Gedenktekens: herdenkingsmonumenten

Hieronder het overzicht van de huidige herdenkingsmonumenten die vallen onder de afdeling beheer Kunstobjecten in de openbare buitenruimte (bron lijst 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 3). Het zijn er in totaal 18.

Tabel 3.2. Gedenktekens: herdenkingsmonumenten

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Amsterdam dankt zijn Canadezen	Apollolaan	Baat, Jan de	Cortenstaal
Anne Frank	Merwedeplein	Schepp, Jet	Brons
Bronzen tekstplaat	Kinderdijkstraat	Onbekend	Brons
Gedenkteken 1940-1945	Amsteldijk/Rozenoordpad	Onbekend	Kalksteen en brons
Gedenkteken Adama van Scheltema	Adama van Scheltemaplein	Visser, Tjipke	Graniet
Gedenkteken Februaristaking 1941	Woustraat 149, van	Onbekend	Hardsteen
Hel van Vuur (Sinti en Roma monument)	Museumplein	Levano, Heleen	Brons
Herdenken en Herinneren	Gijsbrecht van Aemstelpark	Mischa Rakier	Keramisch gepareld RVS
Herdenkings monument voor gedeporteerde joden	Adema van Scheltemaplein	H.Meeuws, C.Wouters	Betonnen tegels
Mahatma Gandhi	Churchilllaan	Gomes, Karel	Brons
Mama Baranka	Vondelpark	Carrilho, Nelson	Brons
Markt voor joden	Gaaspstraat	Menger, Truus	Brons, graniet en beton
Monument Gefusilleerde Verzetsstrijders	Apollolaan/Beethovenstraat	Havermans, Jan	Brons
Monument Rozenoord	Amstelpark	Katzir, Ram	Beton, ijzer
Monument voor het ondergedoken kind	Boshuizenstraat, Van Nieuw Herlaer	Elburg, Naomi	Brons
Prometheus	Stadionplein 20	Carasso, Fred	Beton
Voor gefusilleerde verzetsstrijders	Amstelveenseweg	Jantzen, Ferdinand	Natuursteen
Vrouwen van Ravensbruck, 1940-1945	Museumplein	Santen, J. van & Eckhardt, G. & Nix, Frank	RVS

3.4. Overige gedenktekens

Anders dan herdenkingsmonumenten, zijn gedenktekens objecten die weliswaar aan iets of iemand herinneren, maar waarbij geen officiële periodieke, vaak jaarlijkse, herdenkingsbijeenkomsten worden georganiseerd. Hier volgt het overzicht van de huidige gedenktekens die in het beheer zijn bij stadsdeel Zuid (bron 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 3)). Het zijn er in totaal 14.[6]

Tabel 3.3. Overige gedenktekens

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Gedenksteen Judithj Flucks	Apollolaan	Onbekend	Brons
Gedenkteken Maria Montessori	Corellistraat 1	Rueter, Gerarda	Brons
Gedenkteken Prof. Dr. Dirk Durrer	Stadionweg/Prof. Durrerplantsoen	Arend, Lucien den	RVS
Gedenkteken Truus Wijsmuller	Bachplein	Janzen, Herman	Brons
Herdenkings monument Aldo van Eyck	Bertelmanplein		
Monument Burgermeester Tellegen: bank	Tellegenstraat, Burgemeester	Onbekend	Kalksteen,Marmer,Zandsteen
Monument Burgermeester Tellegen: gevel	Tellegenstraat, Burgemeester	Jansen van Galen, Hendrik	Kalksteen,Marmer,Zandsteen
Monument Dr. Samuel Sarphati	Sarphatipark	Kruijff, J.R. en Stracke-van Bosse	Brons,Graniet,Zandsteen
Monument Henri Viotta	Wagnerstraat, Richard	Krop, Hildo	Kalksteen
Monument Indie Nederland	Olympiaplein	van Hall, Frits	Bons,Kalksteen,Tavertijn
Monument Koningin Emma (M)	Emmaplein	Zijl, Lambertus	Kalksteen
Van Buuren-monument	Cooperatiehof	Onbekend	Graniet
Vrijheidsboom	Harmoniehof/Daniel De Langestraat	Valk's Natuursteenhandel, van der	Hardsteen
Wilhelmina Drucker-Monument	Churchilllaan/Waalstraat	Veen, Gerrit van der	Brons / patin

3.5. Waterkunstwerken

Hieronder het overzicht van de waterkunstwerken die vallen onder de afdeling beheer Kunstobjecten in de openbare buitenruimte (bron lijst 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 3)). Het zijn er in totaal 11[7].

[6]. Overige gedenktekens zoals bijvoorbeeld Stolpersteinen, blijven eigendom van degene die ze plaatst en deze persoon/instelling is ook verantwoordelijk voor het onderhoud. Zie bijlage 5 voor richtlijnen en beleidskaders voor de plaatsing van gedenktekens.

[7] De kosten van waterverbruik en verlichting worden niet betaald uit het beheerbudget voor kunstobjecten in de openbare buitenruimte maar zijn voor rekening desbetreffende wijkmanager of parkbeheerder.

Tabel 3.4. Waterkunstwerken

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Betonnen waterschijf	Amstelpark	Onbekend	Beton
Cascade	Vondelpark	Haber, Shamai	Graniet, Leisteen
Dierenfontein	Harmoniehof	Beijerman, Louise E.	Hardsteen
Gedenkteken Adama van Scheltema	Adama van Scheltemaplein	Visser, Tjipke	Graniet
Drijvend plastiek	Zuideramstelkanaal	Strobos, Evert	Cortenstaal
L' apres-midi d'un faune	Beatrixpark	Beerthuis-Roos, ELLEN	Brons
Monument Dr. Samuel Sarphati	Sarphatipark	Kruijff, J.R. en Stracke-van Bosse	Brons,Graniet,Zandsteen
Monument Indie Nederland	Olympiaplein	van Hall, Frits	Bons,Kalksteen,Tavertijn
Spuwer	Beatrixpark	Braat, Leo	Brons / patin
Vosfontein	Messchaertstraat	Richters, Bernard	Kalksteen
Vredeskerkplein	Vredeskerkplein (Pijnackerstraat 11)	Puckey, Tom	Brons, Natuursteen

3.6. Hekwerken en kunstentrees

Hieronder het overzicht van de hekwerken er kunstentrees die vallen onder de afdeling beheer Kunstobjecten in de openbare buitenruimte (bron lijst 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 3)). Het zijn er in totaal 9 (7*).

Tabel 3.5. Hekwerken en kunstentrees

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Hekwerk *	Haanstraat, Jacob Israel de	Breest Smallenburg, Anneke van	Smeedijzer
Rozenoordbrug	Amstelpark	Lanters, Carel	Staal
De Borcht	Amstelpark	Conijn, Joost	RVS
Bastion (Park / Big Talk)	Amstelpark	Poppinga, Wim	Staal,pespex
De rode brug	Amstelpark	Straus, Stefan	Hout, staal, beton
Oost	Amstelpark	de Koning, Krijn	RVS, beton
Hekwerk entree Vondelpark	Vondelpark	Linneman, Alexander	Smeedijzer, Natuursteen
Hekwerk Olympiaplein*	Olympiaplein	Kokke, Ruud-Jan	Ijzer
Hekwerk Schooltuintjes	Kalfjeslaan	Tjep	Smeedijzer, Natuursteen

* Mogelijk worden deze twee hekwerken voortaan als Straatmeubilair betiteld. Zie de aanbevelingen.

3.7. Overige

Hieronder het overzicht van de overige kunstobjecten die vallen onder de afdeling beheer Kunstobjecten in de openbare buitenruimte (bron lijst 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 3)). Het zijn er in totaal 2.

Tabel 3.6. Overige

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
In 't blauw	Van der Helstplein	Dijkman, Annelies	Betonsteen, Licht
Jubileumbank	Vondelpark	Onbekend	Hout, Beton

3.8. Totaal areaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte in objectenboom

Het beheerareaal "Kunstobjecten in de openbare buitenruimte" is samengevat in de volgende objectenboom:

Figuur 3.1. Objectenboom Beheerareaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte



3.9.Totaal areaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte in cijfers

Tabel 3.3. Beheerareaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte samengevat

Objectcategorie		stuks
1	Beeldende kunst /sculpturen	88
2	Gedenktekens: herdenkingsmonumenten	18
3	Overige gedenktekens	14
4	Waterkunstwerken	11
5	Hekwerken en kunstentrees	9
6	overige	3
	Totaal	**142**

3.10. Informatiebeheer

Aanvullende voorwaarden met betrekking tot de archivering van de ontstaansgeschiedenis kunstwerk/ kunstenaar.

Voor het beheer van kunstwerken in de openbare ruimte wordt gebruik gemaakt van de website van Kunstwacht. Deze website voedt de centrale site van Amsterdam https://www.amsterdam.nl/kunstencultuur/kunst-openbare met informatie voor het publiek; de stadsdelen zijn verantwoordelijk voor het aanleveren van de data.

Dit betekent dat bij het plaatsen van een nieuw kunstwerk, of bij een mutatie, de wijzigingen in de website moeten worden doorgevoerd.

In eerste instantie is de projectleider (meestal de medewerker kunst) hiervoor verantwoordelijk. Wanneer het om onderhoudshandelingen gaat zal beheer deze mutaties doorvoeren.

Naast de publieksinformatie is het ook belangrijk om de informatie over de kunstenaar en het kunstwerk aan de beheerkant van de website in te voeren. Bij vragen van technische of informatieve aard, kan deze dan eenvoudig geraadpleegd worden.

Deze informatie moet minimaal bestaan uit:

- Gegevens kunstenaar: naam adres, telefoonnummer, email etc. C.V
- Schetsontwerp/ Definitief Ontwerp met afbeelding
- Opdrachtbrieven, besluiten DB tot opdracht/ uitvoering
- Technische gegevens, materiaal gebruik
- Vergunning
- Onderhoudscontract
- Gegevens Contactpersonen / aannemers/ producenten
- Documentatie indien aanwezig
- Overige informatie (klachten, bezwaarprocedures etc.)

4. Wat doen we en hoe doen we het?

4.1. Begripsbepaling

In het Meerjarenonderhoudsprogramma "Kunstobjecten in de openbare buitenruimte" wordt inzicht geboden in het onderhoud van het areaal. Het begrip "onderhoud" staat hierin centraal. Onderhoud maakt deel uit van beheer. Deze begrippen zijn als volgt gedefinieerd.

Beheer
Beheer openbare ruimte: handelen ten behoeve van in standhouden en verbeteren van de openbare ruimte, teneinde het aan de bestaande functies en kwaliteiten te laten blijven voldoen en het handelen om in te spelen op functieveranderingen of nieuwe kwaliteitswensen. Beheer is dus onderhoud én (her)inrichting.

Onderhoud
Onderhoud openbare ruimte: handelen ten behoeve van in standhouden van de openbare ruimte, teneinde het aan de bestaande functies en kwaliteiten te laten voldoen. Daarvoor kan vervanging nodig zijn.

4.2. Sturen op optimale levensduur

Het Meerjarenprogramma heeft als doelstelling het realiseren van groot onderhoud en restauratie zodanig dat de optimale levensduur van de objecten bereikt wordt, gegeven het gewenste kwaliteitsniveau. Te lang wachten met onderhoud maakt de kosten van dat onderhoud per keer veel hoger. Dit komt omdat de situatie langer heeft kunnen slijten, maar ook omdat onderhouds-achterstand leidt tot een steeds sneller proces van achteruitgang. Bijtijds en vaker onderhouden heeft tot gevolg dat de levensduur van de openbare ruimte aanzienlijk kan worden verlengd, waardoor vervangingsinvesteringen later nodig zijn en daardoor lagere afschrijvingslasten ontstaan; dit zorgt ervoor dat de extra onderhoudskosten kunnen worden terugverdiend, en juist behoorlijke besparingen plaatsvinden.

In dit Meerjarenprogramma wordt er van uitgegaan dat onderhoud bijtijds plaats vindt, zodat de levensduurkosten (de totale kosten voor onderhoud en vervanging) optimaal zijn in relatie tot het gewenste kwaliteitsniveau.

Hoewel voor elk kunstobject de gemiddelde levensduur bepaald is, kan de werkelijke levensduur hiervan afwijken. Hierbij zijn de standplaats en het materiaal waarvan het kunstobject gemaakt is belangrijk. Vandalisme speelt hierbij een rol.

In de hierna volgende figuur is het kwaliteitsverloop en de levensduur van de openbare ruimte schematisch weergegeven met: geel (ongewenste werkwijze: onderhoud pas als het object niet meer functioneert of bezwijkt), groen (werkwijze van het Meerjarenonderhoudsprogramma: kostenoptimaal onderhoud) en rood (minimale kwaliteit).

Figuur 4.1. Schematische weergave onderhoudsfrequentie en levensduur

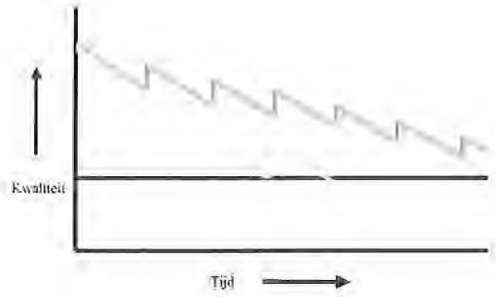

4.3. Soorten onderhoudsactiviteiten

Volgens het beheerplan 2013 van de Kunstwacht is het onderhoud van het beheerareaal Kunstobjecten in de openbare ruimte te onderscheiden in de volgende activiteiten:

1. **Geen:** het geheel verkeert in goede staat en is schoon.

2. **Schoonmaken van Kunstobjecten:** het geheel hoeft alleen te worden schoongemaakt, waarbij eventueel ook een anti graffiti en anti algen en mos behandeling wordt gegeven.

3. **Klein onderhoud van Kunstobjecten**: alle kleinschalige werkzaamheden die het hele jaar door moeten worden uitgevoerd, zoals het aandraaien of vervangen van schroeven en bouten, voegwerk herstellen of het verwijderen van krassen. Altijd wordt het geheel na werkzaamheden schoongemaakt.

4. **Groot onderhoud van Kunstobjecten:** meer ingrijpende werkzaamheden zoals het vervangen van onderdelen. Vaak zijn deze werkzaamheden niet binnen een dag uit te voeren en soms kunnen de werkzaamheden het niet ter plaatse plaatsvinden.

5. **Restauratie van Kunstobjecten:** hierbij gaat het om kunstwerken waarvan dingen ontbreken of die onherstelbaar zijn beschadigd.

6. **Opslaan:** het kunstwerk is tijdelijk opgeslagen.

7. **Verwijderen:** het kunstwerk wordt verwijderd en zal (elders binnen stadsdeel Zuid) niet meer worden geplaatst.

Omgeving
Het dagelijks onderhoud van de directe omgeving waarin de kunstobjecten in de openbare buitenruimte zich bevinden valt onder de verantwoordelijkheid van de afdelingen van desbetreffende assets. Afvalbakken legen, zwerfvuil verwijderen en vegen valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling Schoon, het onderhouden van de beplanting en het gazon onder de afdeling Groen en de verharding, straatmeubilair en het verwijderen van onkruid op verharding onder de afdeling Wegen.

4.4. Onderhoudsmaatregelen en frequenties

In onderstaande tabel is aangegeven welke onderhoudsmaatregelen aan de orde zijn en de theoretische frequentie van groot onderhoud, restauratie en verwijdering van het areaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte.

Tabel 4.4. Onderhoudsmaatregelen en frequenties areaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte

Product	Beheermaatregel	Frequentie	Uitvoering
Kunstobjecten in de openbare buitenruimte	- 3-jaarlijkse inspectie van kunstobject en directe omgeving - inspectie: door beheerder Kunstobjecten - inspectie naar aanleiding van meldingen - andere frequentie zoals afgesproken in het onderhoudsplan bij oplevering kunstwerk	- 1x per 3 jaar - 2x per jaar - incidenteel	- externe partij - beheerder kunstobjecten - beheerder kunstobjecten en/of externe partij - beheerder kunstobjecten en/of externe partij
Geen	naar aanleiding van inspectie geen actie vereist	n.v.t.	n.v.t.
Schoonmaken Kunstobjecten	- schoonmaken kunstobject	- maximaal 1x per jaar tijdens jaarlijkse schoonmaakronde areaal - incidenteel (bijvoorbeeld graffiti)	- externe partij - externe partij
Klein onderhoud Kunstobjecten	Herstellen schades, vervangen kleine onderdelen, voegwerk herstellen, krassen verwijderen. Altijd wordt het geheel na werkzaamheden schoongemaakt	- Incidenteel n.a.v. schouw, inspectie of melding	- externe partij
Groot onderhoud Kunstobjecten	meer ingrijpende werkzaamheden zoals het vervangen van onderdelen, schilderen	- Incidenteel n.a.v. schouw, inspectie of melding	- externe partij
Restauratie Kunstobjecten	- Ontbrekende onderdelen opnieuw aanbrengen of onherstelbare onderdelen vervangen	- Incidenteel n.a.v. schouw, inspectie of melding	- externe partij
Opslaan Kunstobjecten	- Verwijderen, geschikt maken transport en opslag, transporteren naar opslagplaats - herstellen openbare ruimte	- incidenteel - incidenteel	- externe partij - beheer wegen of beheer groen en/of externe partij
Verwijderen Kunstobjecten	- verwijderen kunstobject - herstellen openbare ruimte	- incidenteel, bij einde plaatsingsperiode of bij onherstelbare schade - incidenteel	- externe partij - beheer wegen

			of beheer groen en/of externe partij
Dagelijks onderhoud directe omgeving	- afvalbakken legen, zwerfvuil verwijderen, vegen - herstellen verharding en straatmeubilair, verwijderen onkruid op verharding - groenvakken, beplanting, gazon en overig groen	- wekelijks - incidenteel - verschillend per onderdeel van asset Groen	- beheer Schoon - beheer Wegen - beheer Groen

4.5. Inspecties: huidige conditie van het areaal

Inspectie kunstobjecten door externe partij
Het gehele areaal kunstobjecten in de openbare ruimte wordt periodiek door een externe partij geïnspecteerd. De laatste keer is dit in 2013 gedaan door een externe partij. Op basis van deze inspecties is er een advies inclusief prioritering en planningsvoorstel opgesteld waarin per object is aangegeven wat de benodigde beheermaatregel is en welke kosten daarmee zijn gemoeid. De beheerder laat deze inspectie eens in de drie jaar uitvoeren. In 2016 wordt de volgende inspectie uitgevoerd.

Inspecties door beheerder kunstobjecten in de openbare ruimte
Naast bovengenoemde 3 jaarlijkse inspectie door een externe partij en incidentele meldingen wordt de kwaliteit van het areaal kunstobjecten 2 x per jaar gemonitord door de beheerder (zie ook beheertabel 4.4).

Inspecties door Inspectie & Toezicht medewerkers (I&T)
Minimaal twee maal per jaar schouwen medewerkers Inspectie & Toezicht van het stadsdeel Zuid alle straten (wegen, fietspaden, verblijfsgebieden en parkeervoorzieningen) binnen het stadsdeel. Er wordt dan niet naar het areaal kunstobjecten in de openbare buitenruimte gekeken. Wel kunnen er dan door de medewerkers onregelmatigheden worden opgemerkt en gemeld. Deze schouwen in het kader van dagelijks onderhoud dienen ter beperking van eventuele schadeclaims richting het stadsdeel door gebreken aan de openbare ruimte.

Beheer Openbare Ruimte (BOR) Kwartaalrapportages
In stadsdeel Zuid is de kwaliteit van de openbare ruimte belangrijk. Ieder kwartaal wordt gerapporteerd wat de stand van zaken is op basis van een vijftal bouwstenen. Met name de bouwsteen Beeldkwaliteit geeft inzicht in de kwaliteit van de openbare ruimte. Maandelijks wordt (op 980 locaties; binnenkort uit te breiden naar ruim 1000 punten) gemeten wat het beeld is van het onderhoudsniveau op basis van maatlatten. De maatlatten bestaan uit oplopende reeksen van 5 foto's en toelichtende teksten die het kwaliteitsniveau met betrekking tot "schoon", "heel" of "juist gebruik" weergeven. Deze meetmethode zorgt ervoor dat er geen misverstanden meer ontstaan over de kwaliteit van het onderhoud van de openbare ruimte. Op basis van de maatlatten streeft stadsdeel Zuid naar de ambitie minimaal een niveau 6 te behalen in de kwaliteit van de openbare ruimte.

Voor het areaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte is geen aparte maatlat. Bij het monitoren van de directe omgeving van deze kunstobjecten kan een aparte melding gemaakt van onregelmatigheden.

Hoe worden de inspecties en rapportages opgevolgd?
De beheerder van het asset Kunstobjecten in de openbare buitenruimte adviseert op basis van de inspectie van de externe partij, de eigen inspecties en de kwaliteitsrapportages. Er wordt op basis daarvan een opgave gemaakt en getoetst of er nog met andere factoren rekening moet worden gehouden. De beheerder van het asset Kunstobjecten treedt indien nodig in overleg met de betrokken wijkmanagers. Aldus ontstaat een jaaropgave voor groot onderhoud van kunstwerken. Deze jaaropgave en de eventuele noodzakelijke aanvraag van extra incidentele middelen wordt bestuurlijk voorgelegd.
In 2014 is gestart met wegwerken van de in het advies geconstateerde gebreken en achterstallig onderhoud.[8]

[8] De pompen van de sier-kunstwaterwerken worden niet door de externe partij geïnspecteerd die de kunstwerken doet. De pompen vallen onder het beheer van desbetreffende wijkmanager of parkbeheerder.

5. Gewenst programma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte 2015 - 2018

5.1. Basis op orde

Jaarlijkse kosten beheer Kunstobjecten in de openbare buitenruimte: € 54.627 in 2015

Op basis van het 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 3) geeft het stadsdeel in 2015 € 54.627 op jaarbasis uit om het areaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte de onderhouden. Het budget is als volgt opgebouwd:

- onderhoud van Monumenten en Kunst, programma 7: € 54.627 in 2015[9]

Uit dit budget worden alleen de kosten voor het schoonhouden en dagelijks onderhoud betaald en een deel van de kosten van groot onderhoud. De overige kosten van groot onderhoud en restauratie worden betaald uit de incidentele middelen.

5.2. Aanvullende wensen

Een goed Meerjarenprogramma anticipeert op prognoses en veranderende behoeften. Hieronder noemen we een aantal belangrijke aspecten waar rekening mee moet worden gehouden.

Meerjarenonderhoudsplanning per kunstobject opstellen
Gezien de grote diversiteit van het areaal lopen kosten van dagelijks - en met name groot onderhoud en restauratie per kunstobject sterk uiteen. Dit geldt ook voor de verwachtte levensduur per kunstobject. Het beheer van een kunstobject is dus maatwerk, voor ieder object geldt een eigen, meerjarige onderhoudsplanning. Een handleiding daarbij is het onderhoudsplan dat bij het plaatsen van kunstwerken in samenwerking met de kunstenaar is opgesteld.

De externe partij die de driejaarlijkse inspectie uitvoert zal deze individuele, meerjarige onderhoudsplanningen, inclusief kostenraming per object, moeten opstellen en opnemen in de rapportage van de inspectie. Ook kan vervanging of verwijdering aan de orde zijn, zie hiervoor het door ons aanbevolen protocol in hoofdstuk 7.

De som van deze individuele, meerjarige onderhouds- en vervangingsplanningen vormt de basis voor het Meerjarenonderhoudsprogramma voor het totale areaal kunstobjecten in de openbare ruimte.

Op basis van het Meerjarenonderhoudsprogramma dient per jaarring voldoende (aanvullende) dekking te worden geregeld om alle benodigde onderhoudsmaatregelen uit te voeren, dus ook het schoonmaken en ander klein onderhoud.

[9] In 2013 en 2014 was in beide jaren € 56.712 beschikbaar. De budgetverlaging in 2015 is het gevolg van een inkooptaakstelling door de centrale stad.

Fonds

Er dient een fonds te komen voor het onderhoud van nieuwe kunstwerken.
Op basis van een beheerparagraaf kunnen de kosten voor onderhoud van de eerste 10 jaar goed worden ingeschat. Dit bedrag dient vanuit het realisatiebudget te worden overgeboekt naar een geoormerkt fonds. Nu wordt het naar het algemene budget VGO overgeboekt. Dit moet verder worden geoormerkt als fonds voor het toekomstige groot onderhoud en restauratie van kunstobjecten in de openbare (buiten)ruimte.

5.3. Gewenst programma voor 2015-2018

Tabel 5.1. Gewenst programma voor 2015-2018

Programma		jaarlijks structurele kosten	Incidentele kosten op basis van programma
Basis op orde (2015)	Kosten schoonmaak	€ 20.000	
	Kosten klein onderhoud	€ 5.000	
	Kosten groot onderhoud / calamiteiten[10]		€ 29.627
Subtotaal	*Basis op orde (2015)*	*€ 25.000*	*€ 29.627*
Totaal 2015	**€ 54.627**		
Basis op orde (vanaf 2016)	Kosten schoonmaak	€ 20.000	
	Kosten klein onderhoud	€ 5.000	
	3-jaarlijkse inspectie door externe partij, inclusief Meerjarenonderhoudsplanning per kunstobject. Kosten 1 x per 3 jaar € 7.000. Kosten gemiddeld per jaar (7.000 : 3)	€ 2.333	
	Actualiseren Meerjarenonderhoudsprogramma Kunst in de openbare buitenruimte	€ 5.000	
	Kosten groot onderhoud / calamiteiten		€ 22.294
Subtotaal	*Basis op orde (2016 e.v.)*	*€ 32.333*	*€ 22.294*
Totaal 2016 (e.v.)	**€ 54.627**		

[10] In 2015 is dit bedrag opgegaan aan het groot onderhoud van het Sarphati Rijksmonument. De werkzaamheden betreffen groot onderhoud aan het monument, de waterdichte afwerking van de fontein en de renovatie en aanpassingen van de filter en fonteininstallatie. Omdat de bijdrage uit het onderhoudsbudget verre van toereikend is, is er incidenteel geld beschikbaar gesteld om de kosten te dekken. (Aanvullend budget is nog benodigd voor de fonteinbak van het monument Sarphati.)

5.4. Uitvoeringsplan 2016

In het Uitvoeringsplan wordt uitgegaan van het Beheerplan voor onderhoud aan de kunst collectie van de Kunstwacht.

Na de schouwing is advies gegeven wat er zou moeten gebeuren om het gehele object (kunstwerk, sokkel en omgeving) in goede staat te brengen of houden.

De te ondernemen acties zijn: schoonmaken, klein onderhoud, groot onderhoud en restauratie.

Tabel 5.2. Planning uitvoering 2016

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Schoonmaken			
Anne Frank	Merwedeplein	Schepp, Jet	Brons
Bronzen tekstplaat	Kinderdijkstraat	Onbekend	Brons
Cabane	Amstelpark	Müller, Pjotr	Hardsteen en houten palen
Feestende beelden reeks	Europaplein	Guillaume Bijl	Geschilderd aluminium
Gedenkteken 1940-1945	Amsteldijk/Rozenoordpad	Onbekend	Kalksteen en brons
Gedenkteken Adama van Scheltema	Adama van Scheltemaplein	Visser, Tjipke	Graniet
Gedenkteken Februaristaking 1941	Woustraat 149, van	Onbekend	Hardsteen
Hel van Vuur (Sinti en Roma monument)	Museumplein	Levano, Heleen	Brons
Herdenken en Herinneren	Gijsbrecht van Aemstelpark	Mischa Rakier	Keramisch gepareld RVS
Herdenkings monument Aldo van Eyck	Bertelmanplein		
Herdenkings monument voor gedeporteerde joden	Adema van Scheltemaplein	H.Meeuws, C.Wouters	Betonnen tegels
Het huis aan het water	Viottakade	Brand, Dicky	Staal
John F. Kennedy	Kennedylaan	Hettema, Renze	Brons
Levensboom	Ontmoetingseiland GBvA	Angie Abbink	Staal en glas
Madame Anna	Amstelpark	Hak, Ton	Marmer
Mahatma Gandhi	Churchilllaan	Gomes, Karel	Brons
Mama Baranka	Vondelpark	Carrilho, Nelson	Brons
Monument Gefusilleerde Verzetsstrijders	Apollolaan/Beethovenstraat	Havermans, Jan	Brons
Monument Indie Nederland	Olympiaplein	van Hall, Frits	Bons,Kalksteen,Tavertijn
Monument Koningin Emma	Emmaplein	Zijl, Lambertus	Kalksteen
Monument voor het ondergedoken kind	Boshuizenstraat, Van Nieuw Herlaer	Elburg, Naomi	Brons
Nereus	Amsteldijk, bij de Berlagebrug	Jonk, Nic	Brons
Paardevijgen	Merwedeplein	Rietbroek, Aart	Brons / patin
Monument Rozenoord	Amstelpark	Katzir, Ram	Beton, ijzer
Spuwer	Beatrixpark	Braat, Leo	Brons / patin
Stilte 2	Amstelpark	Oddens, Henk	Grove kalksteen
Vredeskerkplein	Vredeskerkplein (Pijnackerstraat 11)	Puckey, Tom	Brons, Natuursteen

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Schoonmaken			
Verschuivingen	Churchilllaan/Haringvlietstraat	Guntenaar, Ben	Natuursteen
Voor gefusilleerde verzetsstrijders	Amstelveenseweg	Jantzen, Ferdinand	Natuursteen
Vrouwen van Ravensbruck, 1940-1945	Museumplein	Santen, J. van & Eckhardt, G. & Nix, Frank	RVS
Waterbuffels	Kastelenstraat nummer 169-171	Blaisse, Fioen	Brons
Klein onderhoud			
Berlage-monument	Victorieplein	Krop, Hildo	Hardsteen
Drijvend plastiek	Zuideramstelkanaal	Strobos, Evert	Cortenstaal
Hazentafel	Dufaystraat	Iris le Rutte	Brons, Roestvrijstaal
Joost van den Vondel	Vondelpark	P.J.H.Cuijpers, Louis Royer	Brons
L' apres-midi d'un faune	Beatrixpark	Beerthuis-Roos, ELLEN	Brons
Staalplastiek	Europaboulevard	Lamsweerde, E van	RVS
Water, Land, Licht	Ijsbaanpad	Meefout, Jan	Kalksteen
De Borcht	Amstelpark	Conijn, Joost	RVS
Oost	Amstelpark	de Koning, Krijn	RVS, beton
Groot onderhoud			
L' apres-midi d'un faune	Beatrixpark	Beerthuis-Roos, ELLEN	Brons
Markt voor joden	Gaaspstraat	Menger, Truus	Brons, graniet en beton
Vlucht van een kaketoe	Kuinderstraat	Werner, Jeroen	Emaille op metaal

6. Analyse

6.1. Analyse 1: Beschikbaar budget– gewenst budget

Tabel 6.1. Beschikbaar budget afgezet tegen gewenst budget voor regulier onderhoud van Kunstobjecten

Budgetten	jaarlijks	Tekort t.o.v. huidig budget
Benodigd budget Basis op orde	€ 54.694	n.t.b.
Budget aanvullende wensen	€ --	n.t.b.
Beschikbaar budget totaal	€ 54.627	n.t.b.

Tekort voor groot onderhoud en restauratie van Kunstobjecten
Op basis van de nog uit te voeren 3 jaarlijkse inspectie en de daaruit voortvloeiende meerjarenraming (zie hoofdstuk 5) zijn de jaarlijkse tekorten voor groot onderhoud en restauratie Kunstobjecten variabel, maar wel vooraf inzichtelijk en dus gestructureerd voor te leggen aan de eigenarentafel. Daarmee kunnen deze incidenteel worden gedekt (voor zover deze niet uit het fonds moeten worden gedekt).

6.2. Analyse 2: Doorkijk periode 2018 – 2031

Het Meerjarenprogramma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte zal jaarlijks worden geactualiseerd. Daarbij zal de filosofie van het Meerjarenprogramma 2015 -2018 worden gecontinueerd.

6.3. Analyse 3: Omgevingsinvloeden

"1 stad, 1 opgave"
Centraal stedelijk wordt met "1 stad, 1 opgave" gewerkt aan gemeentelijk beleid voor de openbare ruimte. In de toekomst zullen de beheerbudgetten centraal stedelijk worden toegekend op basis van kwaliteitsniveau B, met voor een aantal bijzondere gebieden een toeslag. Wat dit financieel precies gaat betekenen voor het areaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte van stadsdeel Zuid is nog onduidelijk.

Ontwikkelingen Zuidas
Het Zuidas gebied zal ook de komende jaren tot verdere ontwikkeling komen als hoogwaardig woon- en werkgebied. Dit gebeurt onder regie van de Rve Zuidas. Deze dienst opereert in bepaalde mate autonoom ten opzichte van het stadsdeel. Bovendien is in de komende jaren sprake van een gefaseerde bouw, met veel overgangssituaties en tijdelijk beheer tot gevolg. Voor het Meerjarenonderhoudsprogramma Kunstobjecten in de openbare buitenruimte is van belang dat de tot nu toe is gekozen lijn dient te worden gecontinueerd: voor nieuwe kunstwerken worden er vanuit het realisatiebudget gelden vrijgemaakt voor onderhoud kunst (zie hoofdstuk 5).

Tot het moment van overdracht van het kunstwerk vanuit de Rve Zuidas aan het stadsdeel inclusief budget voor beheer is het tijdelijk beheer een verantwoordelijkheid van de Rve Zuidas en heeft derhalve geen effect op de begroting Kunstobjecten van het stadsdeel.

7. Aanbevelingen ontwikkeling en borging

1. Nieuwe kunstobjecten in de openbare buitenruimte

Voor de nieuwe kunstwerken adviseren wij de Handleiding 'Ruimte voor het onverwachte' van het Amsterdams Fonds uit 2014 te hanteren. De adviseur Kunst in samenwerking met de adviescommissie voor de Kunst Zuid is leidend in dit proces. Beheer heeft een adviserende functie.

Aanleiding voor een opdracht

Tijdens deze eerste fase wordt er bepaald waarom het kunstwerk er moet komen.

Rol beheer: geen

Opdrachtomschrijving

In dit document worden de doelen en verwachtingen over het kunstproject vastgelegd door de opdrachtgever(s). Deze bevat o.a. de Nota van uitgangspunten en beheervoorwaarden.

Rol beheer: eisen stellen en contractueel afspraken maken over plaatsingstermijn

Draagvlak en communicatie en educatie

Draagvlak, communicatie en educatie zijn voor meerdere fases van het proces van belang. Het loont de moeite zo vroeg mogelijk met deze onderdelen aan de slag te gaan.

Relatie met beheer: dit vergemakkelijkt de rol van de beheerder want meer begrip en dus draagvlak en respect uit de omgeving draagt bij aan een juist gebruik en dit kan vandalisme tegengaan.

Schetsontwerp / voorontwerp

In deze fase wordt er met een of meerdere kunstenaars een overeenkomst (opdrachtbrief of contract) aangegaan.

Rol beheer: toetsen van overeenkomst

Definitief ontwerp

De geselecteerde kunstenaar levert het definitieve ontwerp/plan voor het kunstwerk aan, inclusief beheerparagraaf (beheermaatregelen en –kosten) en de opdrachtovereenkomst tussen opdrachtgever en kunstenaar wordt aangegaan.

Rol beheer: toetsen van opdrachtovereenkomst: zorgen dat de beheereisen en de levering van het beheerplan daarin zijn opgenomen.

Uitvoeringsfase

Rol beheer: geen

Oplevering, beheer en eigendom

Rol beheer: de beheerder is bij de oplevering aanwezig. Daarna moet de beheerder het kunstwerk conform de afspraken beheren.

Evaluatie

Rol beheer: de beheerder dient bij de evaluatie van het proces te worden betrokken en het beheer is onderwerp van de evaluatie

2. Hekwerken en kunstentrees

Het beheer van de zes hekwerken en kunstentrees die bij de aanpalende parken horen (zie 3.6) moet worden opgenomen in de beheerplannen van desbetreffende parken. Van de resterende twee hekwerken, die van het Olympiaplein en de Jacob Israël de Haanstraat, is het de vraag of ze behoren tot het areaal kunstobjecten in de openbare (buiten)ruimte of dat ze qua beheer elders moeten worden onderbracht. De opgave is hierover in 2016 een afweging te maken.

3. Heroverwegingscommissie kunst in de openbare (buiten)ruimte

Mogelijk kan een heroverwegingscommissie kunst in de openbare (buiten)ruimte meerwaarde hebben. Deze commissie kan een protocol voor het weghalen/heroverwegen van bestaande en nieuwe kunstwerken in de openbare (buiten)ruimte opstellen. Op basis van het protocol en de meerjarige onderhoudsplanning zal de commissie jaarlijks een verwijderings- vervangingsopgave doen over de kosten die hiermee zijn gemoeid. Deze (financiële) opgave kan in het (jaarlijks te actualiseren) Meerjarenprogramma worden opgenomen.

4. Protocol voor weghalen kunst

Er kan een protocol worden opgesteld voor het heroverwegen/weghalen van kunstobjecten in de openbare buitenruimte. Kunstwerken worden in principe voor onbepaalde tijd geplaatst. De plaatsingstermijn en eventuele herbestemming van het kunstwerk kan wel vast onderdeel zijn van de opdrachtovereenkomst die met kunstenaars wordt aangegaan.
Op basis van de technische inspectie kan de te verwachte levensduur worden ingeschat. Deze kan als uitgangspunt dienen om de maximale plaatsingstermijn te bepalen. De actuele functie van het kunstwerk en het belang wegen dan mee in het bepalen van de onderhoudstermijn.

5. Beheerkosten voortaan vooraf meewegen

De opdrachtgever voor het nieuwe kunstwerk vraagt de beheerder en eventueel Kunstwacht om advies. Kunstenaar is verantwoordelijk voor materiaalkeuze, maatvoering, plaatsings/bevestigingswijze, locatie etc.. De eisen die het stadsdeel stelt aan beheer, onderhoud en levensduur worden in de opdrachtbrief meegeven. Het definitief ontwerp van de kunstenaar wordt voordat het DB de opdracht tot uitvoering geeft, voorgelegd aan de beheerder openbare ruimte. Eventueel kan de beheerder zich laten adviseren door een externe specialist. Dit om toekomstige beheerkosten zo goed mogelijk te beheersen.

<u>Beheerparagraaf noodzakelijk</u>

De kunstenaar moet in een beheerparagraaf de levensverwachting van het kunstobject aangeven, de werkzaamheden voor het dagelijks en groot onderhoud beschrijven, alsmede de planning en kosten daarvan.

<u>Beheerkosten eerste 10 jaar afkopen</u>

Op basis van de beheerparagraaf kunnen de kosten voor onderhoud van de eerste 10 jaar goed worden ingeschat. Het verdient aanbeveling het realisatiebudget over te hevelen naar een geoormerkt fonds (in plaats van huidige VGO).

6. Bij Gemeentelijke of Rijksmonument status

Voor Rijksmonumenten is subsidie door de Rijksdienst voor Monumentenzorg mogelijk. Deze subsidie is nooit meer dan 50% van de kosten. Gemeentelijke monumenten komen niet voor externe subsidies in aanmerking. De stad is zelf verantwoordelijk.

7. Fonds voor behoud en beheer

Het budget voor onderhoud dat vanuit het realisatiebudget komt wordt ondergebracht in een apart fonds voor behoud en beheer van kunst in de openbare buitenruimte.

8. Prioritering

Aangegeven waar sprake is van kunst met een lokaal belang, kunst met monumentale waarde, kunst met een nationaal belang om het behoud en beheer te kunnen prioriteren.

9. Fondsen zoeken

Voor het in stand houden van kunst en herdenkingsmonumenten in de openbare ruimte met een meer dan lokaal belang moet structureel actief naar externe fondsen worden gezocht.

10. Asset-tafel kunst in de openbare buitenruimte

Indien er binnen de gemeente Amsterdam ook voor het asset Kunstobjecten in de openbare buitenruimte een asset-tafel wordt opgezet, zal dit tijd gaan kosten. Voor deze tijd moet middelen (FTE, geld) beschikbaar komen.

8. Stand van zaken Asset Management

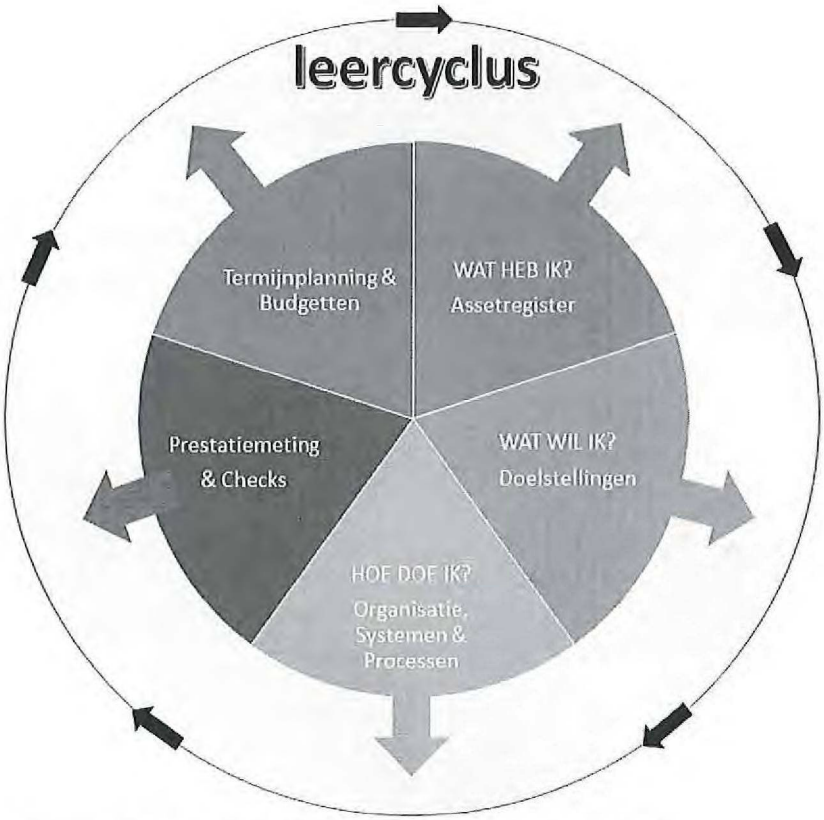

Figuur 8.1. Schijf van Vijf voor Asset Management (CiOR, juni 2014)

Inleiding
Bij het opstellen van dit MJP zijn wij uitgegaan van de informatie en stand van zaken in stadsdeel Zuid. Vanuit de ervaringen daarbij hebben wij een aantal aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling van uw organisatie en het verder borgen van de resultaten (de "leercyclus"). Dit op basis van onze vakkennis en ervaringen elders.
Wij baseren onze constateringen en aanbevelingen op onze Schijf van Vijf om te komen tot een volwaardig Asset Management voor de openbare ruimte:

Wat heb ik? (Asset Register)
Voor kunstwerken in zuid is er goed zicht op de aanwezige objecten en de uitsplitsing naar materiaalsoorten.
Te ontwikkelen is een goed inzicht in de leeftijdsopbouw van de objecten, en waar nodig een beheerplan op maat per object, zodat op basis daarvan een goede lange termijn planning is te maken voor groot onderhoud.

Wat wil ik? (Doelstellingen)
Binnen stadsdeel Zuid is sprake van een goed uitgekristalliseerd systeem van beeldkwaliteitsmeting ("minimaal een 6"). Dit functioneert naast de technische weginspectie door Koac-NPC, uitgaande van de technische kwalificaties van CROW. Voor kunstwerken is dit instrument maar heel ten dele bruikbaar, omdat de objecten onderling sterk uiteenlopen. Een beheerplan per object kan daar op termijn invulling aangeven.

Prestatiemeting en checks?
Het stadsdeel laat door de Kunstwacht soms technische inspecties verrichten. Daarnaast meet het stadsdeel eens per kwartaal de beeldkwaliteit, en verricht de beheerder Kunst jaarlijks een schouwronde. Dit is op zich een prima pakket, mits de technische inspecties systematischer (bijvoorbeeld 1x per 3 jaar) worden ingepland.

Hoe doe ik het? (organisatie, systemen en processen)
Stadsdeel Zuid zou nog een slag kunnen maken als de taken, activiteiten en verantwoordelijkheden in het kader van Asset Management (nog) beter worden belegd. Dit vraagt om het ondubbelzinnig toewijzen van bijvoorbeeld een Asset-owner, Asset Manager en Service Provider. Bovendien is het zaak continuïteit in kennis verder te organiseren. Advies is verder alle stappen in het proces helder te beleggen. Belangrijk is bijvoorbeeld het bijhouden van het asset-register. Zaak is het om eerst in beeld te brengen welke stappen nodig zijn, dan vast te leggen wie dat doet, daarna te controleren of het plaatsvindt.
De veranderende rolverdeling tussen centrale stad en stadsdeel zorgen momenteel nog voor een tussensituatie waarin e.e.a. nog niet helder is of kan worden uitgekristalliseerd. Dat maakt de situatie nu extra kwetsbaar. Advies is wel om de hier genoemde zaken stedelijk aan te kaarten en de voortgang erin vanuit het stadsdeel (mede) te bewaken.

Termijnplanning en budgetten?
Het onderhoud van Kunstwerken vindt momenteel niet plaats op basis van een termijnplanning. Op termijn is het advies om de onderhoudsplanning meer te laten volgen uit de meerjarige doorkijk die ontstaat uit een volwaardig asset register, conditiemeting en programmering.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1. BRONNENLIJST

Naar thema weergegeven documenten met documentnaam zoals aangetroffen, auteur, datum, evt kenmerk en *cursief korte aanduiding inhoud.*

Doelstellingen en kwaliteitsnormen

1. Monitoren Openbare ruimte, Beeld & Kwaliteit, Gemeente Amsterdam Stadsdeel Zuid, 2011, *inzicht in de beeldkwaliteit van de openbare ruimte.*

Areaal- en conditie informatie

2. 605 16 Amsterdam Zuid Quickscan Normen en Budgetten_OBB Ingenieursbureau
3. Kwartaalrapportage BOR Q3 2013, stadsdeel Zuid, *kwaliteitsmeting openbare ruimte stadsdeel*
4. Kunstwacht Stadsdeel Amsterdam-Zuid beheerplan versie maart 2011
5. Kunstwacht Stadsdeel Amsterdam-Zuid, versie oktober 2013
6. Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016

Financiële informatie

7. 605 16 Amsterdam Zuid Quickscan Normen en Budgetten_OBB Ingenieursbureau

Programma informatie

8. Podium Zuid, Kunst- en Cultuurvisie Stadsdeel Zuid 2010 – 2020, februari 2010, stadsdelen Oud-Zuid en ZuiderAmstel
9. Uitvoeringsnotitie kunst en cultuur Zuid, creatief, vernieuwend en professioneel, vastgesteld 20 oktober 2010
10. Bestuursakkoord stadsdeel Zuid, 2014-2018
11. Amsterdam is van iedereen, Coalitieakkoord 2014-2018, VVD, D66, SP

Overige

12. Ruimte voor het onverwachte, handleiding voor opdrachtgevers van kunst in de openbare ruimte, Amsterdam Fonds voor de Kunst, 2013

Contactenlijst:

13. Contacten binnen de gemeente Amsterdam, dIVV en Stadsdelen:
    a. E. Otte, Procesmanager Verhardingen, stadsdeel Zuid, Eduard.Otte@amsterdam.nl
    b. V. de Kok, Teammanager, beheer openbare ruimte, stadsdeel Zuid, V.de.Kok@amsterdam.nl
    c. K. Otten, beheerder kunstobjecten in de openbare buitenruimte, stadsdeel Zuid, K.Otten@amsterdam.nl
    d. M. Huisman, Financieel adviseur, stadsdeel Zuid, M.L.Huisman@amsterdam.nl
    e. Z. Bouddiouan, medewerkers beheer & programmering, stadsdeel Zuid, Zina.Bouddiouan@amsterdam.nl
    f. A. Frank, Beleidsadviseur Kunst en Cultuur, stadsdeel Zuid, A.H.S.Frank@amsterdam.nl
    g. A. Klop, Afdelingsmanager, beheer openbare ruimte, stadsdeel Zuid, A.Klop@amsterdam.nl

BIJLAGE 2. OVERZICHT BUURTEN STADSDEEL ZUID

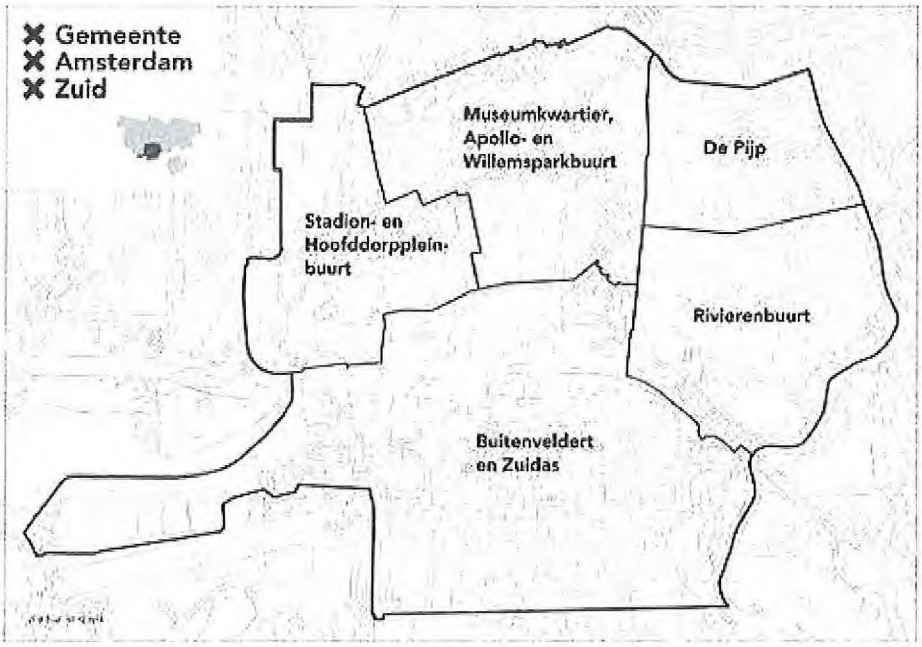

BIJLAGE 3. OVERZICHT KUNST ONDERHOUD, versie april 2016

BIJLAGE 4. BELEIDSLIJNEN O.A. STOLPERSTEINEN

Aanleiding

Er zijn twee verzoeken binnen gekomen voor plaatsing van gedenktekens. Er komen regelmatig dergelijke verzoeken voor het plaatsen van gedenktekens bij het stadsdeel binnen en voor bijvoorbeeld de Stolpersteine – kleine herdenksteentjes voor in het trottoir- is inmiddels een aparte beleidslijn opgesteld.

Er ontbreekt echter nog een algemene lijn voor het omgaan met verzoeken voor het plaatsen van gedenktekens voor oorlogsslachtoffers, slachtoffers van zinloos geweld en verkeersslachtoffers. Er is een blijvende behoefte aan het plaatsen van gedenktekens in de openbare ruimte. Het stadsdeel wil hieraan tegemoet komen, maar heeft tegelijkertijd een verantwoordelijkheid als wegbeheerder en beheerder van de openbare ruimte. Dit is voor wethouder Kukenheim aanleiding om beleid te ontwikkelen. Doel van het beleid is het bieden van een weloverwogen kader rond gedenktekens, dat iedereen duidelijkheid verschaft over wat het stadsdeel wel en niet toestaat.

Beleidskader en uitgangspunten nieuw beleid

Op het moment is er lokaal nog geen algemeen beleid ontwikkeld voor de plaatsing van gedenktekens, afgezien van de eerdergenoemde lijn voor Stolpersteine. Vanuit het Ministerie van Verkeer en Waterstaat zijn wel enkele uitgangspunten gegeven voor plaatsing van gedenktekens voor verkeersslachtoffers aan Rijkswegen. De brief van de minister laat de wegbeheerders (Rijkswaterstaat, provincies, gemeenten en waterschappen) voldoende ruimte om een eigen invulling te geven aan het beleid ten aanzien van bermmonumenten en gedenktekens. Daardoor zijn de onderlinge verschillen groot.

Enkele provincies en gemeenten hebben echter goed uitgewerkt beleid[11] opgesteld voor de plaatsing van gedenktekens. Uit dit beleid is dan ook geput bij het opstellen van een beleidslijn gedenktekens voor stadsdeel Zuid. De bepalingen in de Algemene Plaatselijke Verordening[12] en het beleid ten aanzien van plaatsing Stolpersteine vormen het beleidskader voor deze beleidsregels gedenktekens.

Het uitgangspunt voor het beleid gedenktekens stadsdeel Zuid is dat ruimhartig met verzoeken voor plaatsing wordt omgegaan. Gedenktekens dienen wel aan een aantal criteria voldoen zodat deze geen gevaar of hinder in de openbare ruimte opleveren, aanstootgevend zijn of anderszins storend zijn. Aanvullend worden regels gesteld over eigendom, beheer en vervanging. De gedenktekens blijven eigendom van degene die ze plaatst en deze persoon is ook verantwoordelijk voor het onderhoud. Het stadsdeel blijft echter verantwoordelijk voor de orde en veiligheid in de openbare ruimte en stelt vanuit die verantwoordelijkheid regels rondom plaatsing van gedenktekens.

---

[11] Provincie Drenthe, provincie Noord- Brabant, gemeente Nieuwegein, gemeente Hellevoetssluis, gemeente Helmond, gemeente Nuenen, gemeente Geertruidenberg en gemeente Deurne. Voor zover bekend is er in Amsterdam geen centraalstedelijk beleid opgesteld, noch hebben Amsterdamse stadsdelen beleid ten aanzien van gedenktekens opgesteld.

[12] Artikelen 4.3, 4.6 en 4.13. Zie bijgevoegde artikelen met toelichting

In deze beleidslijn wordt de volgende definitie van een gedenkteken gebruikt: uitingen van rouw in de vorm van een gedenkteken nabij de plek waar het incident of ongeval plaats vond, met een duurzaam karakter eventueel aangevuld met niet-duurzame elementen zoals bloemen. Gedenktekens hebben een tijdelijk karakter.

Het beleid geldt voor gedenktekens in de openbare ruimte in Stadsdeel Zuid voor zover deze onder verantwoordelijkheid van het stadsdeel vallen. Wegen en bermen die in beheer zijn bij het Rijk of bij de Provincie vallen hierbuiten. Ook private en niet-openbare terreinen vallen buiten dit beleid. Voor begraafplaatsen bestaat aparte regelgeving: het beleid voor gedenktekens is hier niet van toepassing.

Beleidslijn gedenktekens

Voor het plaatsen van een gedenkteken is geen vergunning nodig; dit belemmert de behoefte snel en spontaan een gedenkteken te kunnen plaatsen en de administratieve belasting van het stadsdeel zou onnodig toenemen. Wel moet er vooraf bij het Bedrijfsbureau van het stadsdeel melding worden gemaakt van het voornemen zodat het gedenkteken getoetst kan worden aan de criteria die het stadsdeel stelt.

Het stadsdeel en de initiatiefnemer kunnen zodoende vooraf de voorwaarden bespreken en de gegevens van de initiatiefnemer noteren zodat deze te traceren is als het gedenkteken moet worden verplaatst of verwijderd. Op het moment dat de plaatsing van een gedenkteken niet wordt gemeld, lopen initiatiefnemers het risico dat de gemeente het gedenkteken zonder overleg verwijdert.

Om de melding vervolgens zo goed mogelijk te kunnen beoordelen (met name waar het de beoogde locatie en omvang betreft) is het van belang dat een tekening of foto van het te plaatsen gedenkteken wordt overhandigd, vergezeld van een kaart(je) waarop de exacte locatie staat aangegeven.

Toetsingscriteria

De aanvraag voor het plaatsen van een gedenkteken wordt op onderstaande onderdelen getoetst, op basis van de bepalingen in de APV:

1. Een gedenkteken mag niet boven of over de weg of vast te maken aan bomen of objecten die zijn bestemd voor of gebruikt worden ten behoeve van de openbare dienst (APV, artikel 4.2);
2. Een gedenkteken mag door omvang, vormgeving, constructie of plaats van bevestiging geen gevaar opleveren voor het doelmatig en veilig gebruik van de weg (APV, artikel 4.6);
    a. Een gedenkteken mag alleen daar geplaatst en bezocht worden waar het de verkeersveiligheid niet in gevaar brengt. Dit gevaar kan veroorzaakt worden doordat het gedenktekens voorbijgangers afleidt van hun rijtaak, doordat er obstakels in de berm staan of doordat er voertuigen stoppen bij het gedenkteken voor bezoek of onderhoud;
    b. Een gedenkteken is niet scherp of anderszins gevaarlijk (bijvoorbeeld door slipgevaar bij een gladde gedenktegel);
    c. Een gedenkteken is in vorm en kleur niet overheersend in het straatbeeld en heeft een ingetogen karakter zodat het niet afleid van de rijtaak.
3. Een gedenkteken mag door omvang, vormgeving, constructie of plaats van bevestiging geen belemmering vormen voor het doelmatig beheer en onderhoud van de weg (APV, artikel 4.6);
    a. Er mag geen substantiële belemmering voor snoeien en maaien ontstaan door plaatsing van het gedenkteken. Objecten zoals kabels, leidingen en inspectieluiken van lichtmasten moeten bereikbaar blijven.

b. Gedenktekens zijn in materiaal en vormgeving bestand tegen weersinvloeden en zijn vandalismebestendig in materiaal en vormgeving. Het gebruikte materiaal is bij voorkeur steen, roestvrij staal of hardhout.

4. Een gedenkteken mag door omvang, vormgeving, constructie of plaats van bevestiging niet in ernstige mate afbreuk doen aan het uiterlijk aanzien van de openbare ruimte (APV, artikel 4.6).
   a. Het gedenkteken heeft niet het karakter van een graf. Dit is immers niet passend binnen de openbare ruimte die hiervoor niet is ingericht;
   b. Het gedenkteken is beperkt van afmeting (in aanvulling op het ingetogen karakter). Het uitgangspunt is max 30 x 30 x 10 cm. De eis is dat het gedenkteken passend is binnen de omgeving. Dit kan betekenen dat wordt afgeweken van deze standaard maat met het zicht op de omgeving.
   c. Het gedenkteken is niet bewust of onbewust aanstootgevend. Met aanstootgevend wordt bedoeld dat het gedenkteken kwetsend is voor groepen of individuen of de eerbaarheid schendt.

Bepalingen rondom plaatsing, eigendom en onderhoud

In principe is en blijft het gedenkteken in eigendom van de initiatiefnemer. Het object wordt echter wel geplaatst in de openbare ruimte. Het stadsdeel heeft en behoudt de verantwoordelijkheid als wegbeheerder en beheerder van de openbare ruimte. Om helderheid te scheppen in de taakverdeling tussen eigenaar van het gedenkteken en het stadsdeel gelden onderstaande regels omtrent plaatsing, eigendom en onderhoud van het gedenkteken. Deze afspraken worden schriftelijk bevestigd.

1. De initiatiefnemer zorgt voor plaatsing en onderhoud van het gedenkteken. De kosten voor aanschaf, plaatsing, onderhoud en verwijdering komen voor rekening van de initiatiefnemers. Het stadsdeel zal beperkte kosten maken voor administratie en advisering.
2. Plaatsing van een gedenkteken vindt plaats onder toezicht van een wijkbeheerder van het stadsdeel (of in overleg met de wijkbeheerder).
3. Gedenktekens hebben een tijdelijk karakter en worden na 3 jaar verwijderd. Uitgangspunt is dat een gedenkteken nabij de plek waar een slachtoffer viel vooral in de eerste periode na het incident van belang is voor de rouwverwerking.
   Vrijwel alle geraadpleegde gemeenten en provincies hanteren de termijn van 3 jaar voor gedenktekens voor individuele slachtoffers. Van deze termijn kan worden afgeweken als een gedenkteken een algemeen belang dient en persoonlijke rouwverwerking overstijgt. Denk hierbij aan gedenktekens voor slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog.

4. Voortijdige verplaatsing of verwijdering van een gedenkteken kan geschieden door initiatiefnemer of het stadsdeel. In het eerste geval meldt initiatiefnemer verplaatsing bij het stadsdeel zodat de administratie kan worden bijgewerkt en eventuele hulp bij verwijdering vanuit het stadsdeel kan worden geboden.
   Reden voor het stadsdeel om een gedenkteken (tijdelijk) te verwijderen zijn de volgende:

   a. Het gedenkteken wordt klaarblijkelijk niet onderhouden;
   b. De weg of openbare ruimte worden heringericht of openbaar gebied wordt verkocht;
   c. Er zijn gegronde klachten over het gedenkteken bij het stadsdeel binnen gekomen.

   Bij verwijdering van een gedenkteken door het stadsdeel geldt de volgende procedure:

a. Het stadsdeel stelt de eigenaar van het gedenkteken op de hoogte van verwijdering van het gedenkteken, mits de eigenaar bekend is.
b. Indien de initiatiefnemer niet bij de verwijdering aanwezig is, wordt het gedenkteken voor een periode van 6 weken worden bewaard door het stadsdeel. De eigenaar kan het gedenkteken gedurende deze periode opvragen.

5. Het stadsdeel is niet aansprakelijk voor beschadiging of vernieling van gedenktekens.
Het is in principe voor iedereen mogelijk de gemeentelijke weg te betreden. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid dat het gedenkteken beschadigd of vernield wordt. De gemeente aanvaardt hiervoor geen aansprakelijkheid. Wel adviseert zij de initiatiefnemer over plaatsing en constructie van het gedenkteken zodat de kans op beschadiging zo veel mogelijk beperkt kan worden.

Overgangsbepaling

Voor zover mogelijk achterhaalt de gemeente de initiatiefnemers van bestaande gedenktekens en informeert hen over het nieuwe beleid en de consequenties voor hun gedenkteken. Gedenktekens die al in de openbare ruimte aanwezig waren voordat het nieuwe beleid van kracht is, vallen onder de nieuwe regels. Het stadsdeel beschouwt ze alsof ze voldoen aan de vereisten van locatie en ontwerp. Ze worden behandeld alsof ze zijn geplaatst op de dag na inwerkingtreding van het nieuwe beleid.

Hardheidsclausule

- In alle gevallen waarin deze beleidsregels niet voorzien beslist het dagelijks bestuur over het verzoek tot plaatsing van een gedenkteken.
- Het besluit van het dagelijks bestuur over plaatsing van een gedenkteken is niet voor beroep vatbaar.

Overige relevante wetgeving

Het bezoeken en onderhouden van het gedenkteken mag niet in strijd zijn met de plaatselijke geldende verordeningen zoals de APV, verbodsbepalingen overeenkomstig de artikelen en bijlagen uit het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990 (RVV 1990).

Bij plaatsing van gedenktekens aan private gebouwen kan een bouwverordening vereist zijn en kunnen er welstandscriteria gelden. Bij plaatsing van een gedenkteken aan of op een monument of erfgoed dient contact opgenomen te worden met Bureau Monumenten en Archeologie voor de voorwaarden waaraan voldaan moet worden.

Bijlage 1 Brief Minister Verkeer en Waterstaat inzake bermmonumenten

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 augustus 2004

Per brief van 2 april 2004 heeft de Kamer aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden (BZK) gevraagd om in overleg met de andere wegbeheerders en overige

betrokken organisaties na te gaan of een uniforme aanpak mogelijk is ten aanzien van de plaatsing van gedenktekens voor verkeersslachtoffers.

Op 18 juni 2004 (bzk0400406) heeft de minister van BZK u gemeld dat de minister van Verkeer en Waterstaat inmiddels initiatief genomen heeft voor het bovengenoemde overleg. Verwacht werd dat de resultaten in augustus aan de Kamer konden worden gemeld.

De betrokken organisaties hebben aan Verkeer en Waterstaat gevraagd om een voorstel voor een uniforme aanpak te doen. Dit voorstel is gedaan en de eerste reacties waren positief. Enkele organisaties hebben echter meer tijd nodig dan ik had ingeschat voor overleg met hun achterban. Ik verwacht dat ik in oktober 2004 alle reacties binnen heb en u de resultaten kan melden.

Vooruitlopend daarop hanteer ik vanaf heden voor mijzelf de volgende lijn.

Wanneer een verkeersdeelnemer is verongelukt, ontstaat bij nabestaanden soms de wens om de plek waar hun dierbare een ongeval heeft gehad te gedenken met bloemen, een kruis of een aandenken. Dit kan helpen bij de rouwverwerking. Ik heb begrip voor deze wens en wil hier zo veel als mogelijk toestemming voor verlenen. Daarnaast kunnen gedenktekens bijdragen aan verhoging van het veiligheidsbesef van de weggebruikers.

Ik stel hieraan wel de volgende randvoorwaarden.

Een gedenkteken mag alleen daar geplaatst en bezocht worden waar het de verkeersveiligheid niet in gevaar brengt. Dit gevaar kan veroorzaakt worden doordat het gedenkteken voorbijgangers afleidt van hun rijtaak, doordat er obstakels in de berm staan of doordat er voertuigen stoppen bij het gedenkteken voor bezoek of onderhoud.

Voorafgaand aan een besluit van de wegbeheerder, i.c. Rijkswaterstaat, om wel of geen vergunning te verlenen voor het oprichten van een gedenkteken op een bepaalde locatie, zal dus nagegaan moeten worden of de verkeersveiligheid van weggebruikers hierdoor niet in gevaar komt. Een gedetailleerd afweegkader hiervoor is er niet. Dat is maatwerk en hangt af van lokale omstandigheden en de vorm en grootte van het gedenkteken. Daarom ben ik er geen voorstander van om een regeling hiervoor te ontwerpen.

Weggedeelten waar met hoge snelheid gereden wordt en/of waar de situatie ter plekke bijzondere aandacht vraagt van de weggebruiker zijn zelden veilige plekken zijn om een gedenkteken te plaatsen. Dit is het grootste gedeelte van het rijkswegennet. In veel gevallen zal daarom gezocht moeten worden naar een alternatieve plek voor een gedenkteken. Te denken valt aan verzorgingsplaatsen, bermen langs parallelwegen of plekken in de berm die via het onderliggend wegennet bereikbaar zijn. Het streven is om in overleg tussen de nabestaanden en de wegbeheerder een locatie te zoeken die zo dicht mogelijk ligt bij de plaats van het ongeval.

Een andere voorwaarde is dat bij de beoordeling van het verzoek tot plaatsing van een gedenkteken bepaald zal worden hoe lang het mag blijven bestaan. Ook dit zal maatwerk zijn. Het hangt met name af van de duurzaamheid van het gedenkteken zelf, in hoeverre het doel is om één ongeluk te herdenken dan wel dat het een algemener karakter heeft en van de mate waarin het gedenkteken wordt bezocht en onderhouden.

Ik stel ook als voorwaarde dat gedenktekens geen belemmering mogen opleveren voor wegwerkzaamheden aan de weg. Als hiervoor het gedenkteken verplaatst moet worden, zal in overleg met de nabestaanden een zo goed mogelijke nieuwe locatie worden gezocht.

De laatste randvoorwaarde is dat de kosten voor het maken en het plaatsen van het gedenkteken in beginsel voor rekening is van de nabestaanden of – indien het gedenkteken een meer algemeen karakter heeft – mede van de organisatie die het gedenkteken plaatst. Het onderhoud van het gedenkteken is de verantwoordelijkheid van en komt voor rekening van de personen of organisatie die het gedenkteken geplaatst hebben.

Zoals gezegd zal ik deze lijn vanaf nu toepassen op het hoofdwegennet. Ik hoop dat de andere wegbeheerders zullen volgen.

De Minister van Verkeer en Waterstaat,

K. M. H. Peijs

Bijlage 2 APV artikelen met toelichting

Artikel 4.13 Werkzaamheden op of in de weg

1. Het is verboden de wegbedekking op te breken of te beschadigen
2. Het college kan van dit verbod ontheffing verlenen
3. Het verbod geldt niet voor zover in het daar geregelde onderwerp wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht of de Verordening werken in de openbare ruimte.

Toelichting

Met de inwerkingtreding van de Verordening Werken in de openbare ruimte (WIOR) vallen werkzaamheden aan de onder- en bovengrondse infrastructuur onder de werking van genoemde verordening. Artikel 4.13 is bedoeld als vangnet-artikel voor die gevallen die niet onder de reikwijdte van de WIOR kunnen worden gebracht.

Artikel 4.2 Vastmaken van voorwerpen

1. Het is verboden voorwerpen aan te brengen boven of over de weg of vast te maken aan bomen of objecten die zijn bestemd voor of gebruikt worden ten behoeve van de openbare dienst
2. Het college kan van dit verbod ontheffing verlenen

Toelichting

De inrichting van de openbare ruimte behoort tot de publieke taak. De openbare ruimte wordt door de gemeente -al dan niet tijdelijk- aangekleed met lantaarnpalen, kademuren, relingen, bomen, boombeschermers, hekwerken, straatmeubilair, fietsenrekken et cetera. Al deze voorwerpen worden ook wel aangeduid als voorwerpen bestemd voor de openbare dienst.

Het algemeen gestelde verbod ziet niet alleen op het door middel van touwen, kettingen, metalen draden et cetera vastmaken van zaken zoals fietsen, bromfietsen en aanhang-wagens aan voorwerpen bestemd voor de openbare dienst, maar ook op het vastleggen van vaartuigen buiten de daarvoor bestemde haalkommen.

Hoewel er enige overlap bestaat tussen de verboden van de artikelen 4.2 en 4.3 zijn ze allebei gehandhaafd omdat ze een verschillend doel dienen.

Artikel 4.2 bevat een algemeen verbod op het vastmaken van voorwerpen aan gemeen-telijke eigendommen. Van dit verbod kan in uitzonderlijke gevallen ontheffing worden verleend.

Artikel 4.3 verbiedt om voorwerpen of stoffen op te weg te plaatsen zonder voorafgaande vergunning. De laatste handeling is dus in beginsel toegestaan mits vergunning is afge-geven. Of een vergunning wordt afgegeven zal afhangen van het beleid voor de open-bare ruimte dat in (een deel van) een stadsdeel geldt.

Artikel 4.6 Schade en hinder door voorwerpen

Het is verboden op, in, over of boven de weg voorwerpen of stoffen waarop gedachten of gevoelens worden geopenbaard te plaatsen, aan te brengen of te hebben als deze door hun omvang, vormgeving, constructie of plaats van bevestiging schade kunnen toebrengen aan de weg,gevaar kunnen opleveren voor het doelmatig en veilig gebruik daarvan dan wel een belemmering kunnen vormen voor het doelmatig beheer en onderhoud van de weg of in ernstige mate afbreuk doen aan het uiterlijk aanzien van de openbare ruimte.

Toelichting

Het artikel is niet bedoeld om de verspreiding van gedachten of gevoelens aan banden te leggen, noch om beperkingen aan de inhoud daarvan te stellen.

Doel van de bepaling is de kwaliteit van de openbare ruimte en de veiligheid van de gebruikers daarvan te beschermen tegen voorwerpen die door hun omvang, vormgeving, constructie of plaats van bevestiging een aantasting kunnen vormen van de belangen die het artikel beoogt te beschermen.

MEERJARENONDERHOUDSPROGRAMMA

Kunstobjecten in de openbare ruimte

2016-2018

STADSDEEL ZUID

Stadsdeel Zuid is beheerder van 143 kunstobjecten in de openbare ruimte en verantwoordelijk voor het onderhoud daarvan. Op grond van periodiek schouwen en uitvoeren van inspecties wordt de kwaliteit van de kunstobjecten beoordeeld en het benodigde onderhoudsprogramma bepaald. Deze inventarisatie wordt in het Meerjarenonderhoudsprogramma Kunstobjecten in samenhang gebracht met de begroting van het stadsdeel. Jaarlijks wordt op basis van het MJOP Kunstobjecten een uitvoeringsplan opgesteld afgewogen naar onderhoudsprioriteit en beschikbare middelen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4
   1.1. Doelen Meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) Kunstobjecten 4
   1.2. Hoofdcategorieën kunstobjecten in de openbare ruimte 4
   1.3. Leeswijzer 4

2. Doelstellingen beheer en onderhoud Kunstobjecten 5
   2.1. Bestuurlijke doelstellingen en beleidskaders 5
   2.2. Kwaliteitsdoelstellingen Kunstobjecten 6
   2.3. Wettelijke regels 6

3. Beheerareaal Kunstobjecten: wat hebben we? 7
   3.1. Inleiding 7
   3.2. Beeldende kunst/sculpturen 8
   3.3. Gedenktekens: herdenkingsmonumenten 10
   3.4. Overige gedenktekens 11
   3.5. Waterkunstwerken 11
   3.6. Hekwerken en kunstentrees 12
   3.7. Overige 12
   3.8. Totaal areaal Kunstobjecten in objectenboom 12
   3.9. Totaal areaal Kunstobjecten in cijfers 13
   3.10. Informatiebeheer 13

4. Wat doen we en hoe doen we het? 15
   4.1. Begripsbepaling 15
   4.2. Sturen op optimale levensduur 16
   4.3. Soorten onderhoudsactiviteiten 16
   4.4. Onderhoudsmaatregelen en frequenties 16
   4.5. Inspecties: huidige conditie van het areaal 18

5. Gewenst programma 19
   5.1. Basis op orde 19
   5.2. Uitvoeringsplan 2016; basis op orde 19
   5.3. Aanvullende wensen onderhoudsbudget volgens planning optimale levensduur 21

6. Analyse 22
   6.1. Analyse 1: Benodigd budget – beschikbaar budget 22
   6.2. Analyse 2: Doorkijk periode 2018-2031 22
   6.3. Analyse 3: Omgevingsinvloeden 22

7. Ontwikkelingen beheer kunstobjecten 23
   7.1 Stand van zaken asset kunstobjecten 23
   7.2 Aandachtspunten beheer kunstobjecten 23

Bijlagen
Bijlage 1 Bronnenlijst
Bijlage 2: Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016
Bijlage 3: Kunstobjecten per buurt in stadsdeel Zuid (aparte bijlage)

1. Inleiding

Stadsdeel Zuid heeft verschillende soorten kunst in de openbare ruimte; de historische collectie die deel uitmaakt van het oorspronkelijke Plan Zuid van Berlage, oorlogs- en herdenkingsmonumenten, overige gedenktekens en autonome (licht en water)kunstwerken.

Binnen het 'Beheerplan Kunstwacht 2013' zijn 485 kunstwerken en monumenten opgenomen. Het stadsdeel is eigenaar, en derhalve onderhoudsplichtig, voor 142 van deze werken. De overige objecten bevinden zich op het terrein van scholen, particulieren en als onderdeel van bruggen. Hier zijn respectievelijk de schoolbesturen, particulieren en beheerders van de bruggen verantwoordelijk voor het onderhoud.

1.1. Doelen Meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) Kunstobjecten

- Het MJOP Kunstobjecten geeft inzicht in de huidige kwaliteit van de objecten en de koppeling naar onderhoudsactiviteiten, kosten en gewenst kwaliteitsniveau. Hiermee kan het groot onderhoud en de restauratie van de kunstobjecten onderbouwd worden gepland.
- Het MJOP Kunstobjecten biedt inzicht in alle benodigde onderhouds- en vervangingsactiviteiten voor het beheer van de kunstobjecten voor de komende jaren, in relatie tot waardebehoud en het bestuurlijk gewenste onderhoudsniveau met een beeld van de benodigde en beschikbare middelen;
- Het MJOP Kunstobjecten biedt met geïnventariseerde gegevens keuzemogelijkheden in relatie tot structureel vastgestelde en extra toegekende (incidentele) budgetten;
- Het MJOP Kunstobjecten dient als structuur in samenhang met de overige meerjarenonderhoudsprogramma's van het stadsdeel;

1.2. Hoofdcategorieën kunstobjecten in de openbare ruimte

1 Beeldende kunst/sculpturen
1. Gedenktekens: herdenkingsmonumenten
2. Overige gedenktekens
3. Waterkunstwerken
4. Hekwerken en kunstentrees
5. Overige

1.3 Leeswijzer

Dit MJOP Kunstobjecten is opgedeeld in zeven hoofdstukken. Na de inleiding in hoofdstuk 1 volgen in hoofdstuk 2 de bestuurlijke doelstellingen en de kwaliteitsdoelstellingen voor kunstobjecten, met een vertaling van het gewenste kwaliteitsniveau. Hoofdstuk 3 bevat een overzicht van het areaal kunstobjecten dat bij stadsdeel Zuid in beheer is. Hoofdstuk 4 beschrijft wat we doen aan onderhoud en beheer en hoe we dat doen. In het 5de hoofdstuk staat een overzicht van het gewenste programma en bijbehorende kosten. Vervolgens staat in hoofdstuk 6 een analyse van de verzamelde gegevens. Tenslotte zijn in hoofdstuk 7 ontwikkelingen en aandachtspunten verwoord die van invloed zijn op het beheer van de kunstobjecten binnen stadsdeel Zuid.

2. Doelstellingen beheer en onderhoud Kunstobjecten

2.1 Bestuurlijke doelstellingen en beleidskaders

Op grond van 18.2 van de Takenlijst (bijlage 2 bij de verordening op de bestuurscommissies) is de bestuurscommissie verantwoordelijk voor beheer en onderhoud van de kunst in de openbare ruimte. Voor het MJOP Kunstobjecten dienen de volgende bestuurlijke en ambtelijke doelstellingen en kaders voor beheer en onderhoud als basis.

Bestuurlijke afspraken

Bestuursakkoord stadsdeel Zuid 2014-2018
In het Bestuursakkoord stadsdeel Zuid 2014-2018 staat vermeld:

- "Een schone, hele en veilige openbare ruimte vinden we van groot belang omdat dit een grote invloed heeft op het leefbaarheidsgevoel van bewoners."
- "We willen het onderhoud van de openbare ruimte, parken en groen op peil houden. Afgelopen jaren is achterstallig onderhoud weggewerkt."
- "Het stadsdeel blijft middelen beschikbaar stellen voor cultuur in de openbare ruimte.

Beleidskaders

Er is centraal stedelijk nog geen beleid kunstobjecten in de openbare ruimte vastgesteld. Het stadsdeel richt zich naar de vigerende beleidskaders vanaf de fusie van de stadsdelen Oud-Zuid en ZuiderAmstel in 2010:

Podium Zuid, Kunst- en Cultuurvisie Stadsdeel Zuid 2010–2020 (februari 2010). In deze notitie staat: 'Het stadsdeel heeft geen vastgesteld beleid voor kunst in de openbare ruimte. Wel worden het beheer, onderhoud en ontsluiting voor het publiek van kunst in de openbare ruimte goed geregeld.'

Uitvoeringsnotitie 'Kunst en cultuur Zuid, creatief, vernieuwend en professioneel' (oktober 2010). In deze notitie staat het volgende over het beheer en onderhoud van kunstobjecten in de openbare ruimte:

- Het (regulier) onderhoud van kunst in de openbare ruimte wordt geoptimaliseerd o.a. door het opstellen van een onderhoudsplan;
    - Een onderhoudsplan is vanaf 2011 sturingsinstrument voor beheer en onderhoud van de kunstobjecten binnen het stadsdeel.
- Budget voor onderhoud wordt ondergebracht in een apart fonds voor behoud en beheer van kunst in de openbare ruimte.
    - Er is tot op heden geen fonds gevormd;
- Er wordt aangegeven waar sprake is van kunst met een lokaal belang, kunst met monumentale waarde en kunst met een nationaal belang om het behoud en beheer te kunnen prioriteren.
    - Er wordt een onderhoudsprioritering gemaakt naar gradatie van urgentie en status van het kunstobject; (zie hoofdstuk 7)
- Voor het in stand houden van kunst en herdenkingsmonumenten in de openbare ruimte met een meer dan lokaal belang wordt actief naar externe fondsen gezocht.
    - Tot op heden wordt voor deze categorie niet actief gezocht naar externe fondsen voor dekking van kosten van groot onderhoud of restauratie;
- Er worden uitgangspunten opgesteld voor het verwijderen van kunst in de openbare ruimte.
    - Tot op heden zijn deze uitgangspunten niet geformuleerd.

2.2. Kwaliteitsdoelstellingen Kunstobjecten

Het afgesproken ambitieniveau ten aanzien van de kwaliteit van de openbare ruimte in stadsdeel Zuid is "minimaal een 6" of 'minimaal een B' volgens CROW normering. Dit algemene kwaliteitsniveau geldt ook als doelstelling voor het areaal kunstobjecten. Tijdens het omgevingsmonitoren van de openbare ruimte wordt indien nodig melding gemaakt van onvolkomenheden aan een kunstwerk.

Stadsdeel Zuid heeft verschillende (historische) parken (Rijks en Gemeentelijke monumenten) (Vondelpark, Amstelpark, Sarphatipark, Beatrixpark, Gijsbrecht van Aemstelpark). Deze hebben een eigen stijl, een unieke inrichting met passende kunstobjecten. Voor deze parken is kwaliteitsniveau 8 afgesproken. Dit geldt derhalve ook voor de kunstobjecten die zich in deze bijzondere gebieden bevinden.

In de praktijk zijn sommige kunstobjecten in slechtere conditie dan vereiste kwaliteitsafspraken. (In afwachting van benodigde financiële middelen.)

2.3. Wettelijke regels

Wettelijke zorgplicht kunstobjecten
De beheerder heeft een wettelijk zorgplicht met betrekking tot de technische staat van het areaal kunstobjecten in de openbare ruimte. De beheerder moet ervoor zorgen dat het areaal objecten in de openbare ruimte -dus ook het areaal kunstobjecten- veilig en goed onderhouden is.

Warenwetbesluit attractie- en speelvoorzieningen (WAS)
Als een kunstobject ook als speeltoestel kan worden gebruikt, kan de Warenwetbesluit attractie- en speelvoorzieningen (WAS) een rol spelen. Hierin staan de landelijke richtlijnen en regelgeving ten aanzien van speelvoorzieningen in opgenomen.

3. Beheerareaal Kunstobjecten in de openbare ruimte: wat hebben we?

3.1. Inleiding

Welke kunstobjecten zijn er in de openbare ruimte van stadsdeel Zuid in beheer en onderhoud.

Kunstobjecten in beheer van stadsdeel Zuid [1]
Het 'Overzicht Kunstonderhoud, versie april 2016' (bijlage 2) geeft een overzicht van het huidige areaal. Het betreft kunstobjecten in de openbare ruimte waarvan het stadsdeel eigenaar en derhalve onderhoudsplichtig is.
In 2013 heeft de Kunstwacht een lijst van kunstobjecten opgesteld en in een beheerplan opgenomen. Sindsdien is er nieuwe kunst bijgekomen en er zijn objecten verwijderd. De mutaties worden door de beheerder kunstobjecten bijgehouden en in het beheerplan verwerkt.

Kunstobjecten niet in beheer van stadsdeel Zuid
Kunstobjecten in de openbare ruimte waarvan stadsdeel Zuid geen eigenaar is, vallen niet onder dit MJOP Kunstobjecten. Dit zijn bijvoorbeeld kunstobjecten die door particulieren of bedrijven zijn geplaatst en waarvan het eigendom niet is overgedragen aan de gemeente.

De sculpturen als onderdeel van de stadsdeelbruggen behoren niet tot het areaal van stadsdeel Zuid, maar vallen onder de verantwoordelijkheid van de brugbeheerder.

(Enkele brugbeelden vormen een uitzondering op deze regel, en vallen wel onder het beheer van stadsdeel Zuid; 2 beelden op brug 406; 4 beelden op brug 410 Ruysdaelkade, 1 beeld op brug Rotterdamse pad)

Hoofdcategorieën
Kunstobjecten in de openbare ruimte zijn moeilijk onder te verdelen in categorieën. Functie, maatvoering, materiaalgebruik en de plekken waar we kunstobjecten aantreffen lopen sterk uiteen. Categorisering en indeling is discutabel. Desondanks worden de kunstobjecten binnen het MJOP Kunstobjecten als categorie ingedeeld naar verschijningsvorm en functie.

Verschijningsvorm en functie

a) Beeldende kunst/sculpturen
b) Gedenktekens: herdenkingsmonumenten
c) Overige gedenktekens
d) Waterkunstwerken
e) Hekwerken en kunst-entrees
f) Overige

[1] Zie voor een totaaloverzicht van alle kunst in de openbare ruimte in Amsterdam: https://www.amsterdam.nl/kunstencultuur/kunst-openbare/

Monumentale status

De kunstobjecten met een status van gemeentelijk monument of Rijksmonumenten zijn gekenmerkt met een (M) (zie §3.2 tot en met §3.7). Deze informatie is van belang omdat de monumentenstatus rechten en plichten ten aanzien van het beheer met zich meebrengt. De monumentale status biedt in een aantal gevallen de mogelijkheid subsidie/cofinanciering aan te vragen bij derden voor de kosten van (groot) onderhoud en restauratie van de monumentale objecten [2].

3.2. Beeldende kunst/sculpturen

Hieronder het overzicht van de categorie 'Beeldende kunst/sculpturen' in beheer van stadsdeel Zuid (bron lijst 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 2)). Het gaat om 88 kunstobjecten. Per kunstobject is het materiaal vermeld, en, indien het object op een sokkel staat, is ook hiervan het materiaal genoemd. Verder is aangegeven in welke buurt of in welk park het kunstobject staat. In bijlage 3 zijn op kaarten de exacte locaties van deze kunstobjecten weergegeven.

Tabel 3.1. Beeldende kunst/sculpturen

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
2 Leeuwen	Beatrixpark	Onbekend	Zandsteen
2 Leeuwen II	Beatrixpark	Onbekend	Zandsteen
3-delig rotonde beeld	Europaboulevard/ Boshuizerlaan	Eikelenboom, Alfred	Beton, staal
André Hazes[3]	Albert Cuypstraat		Brons
Apollo	Apollolaan/Minervalaan	Arman	Brons
Banplein (banken)	Banplein	Elden, Barten van	Eikenhout, smeetijzer
Berlage-monument	Victorieplein	Krop, Hildo	Hardsteen
Betonnen waterschijf (zie ook waterkunstwerken opgenomen)	Amstelpark	Onbekend	Beton
Brug 406, beeldhouwwerken, Man beschermt gezin	Hillegaertstraat (kruising Ruysdaelkade)	Krop, Hildo	Graniet
Brug 406, beeldhouwwerken, Man met Sterren	Hillegaertstraat (kruising Ruysdaelkade)	Krop, Hildo	Graniet
Brug 410, Lyceumbrug, Jongensfiguur	Olympiaplein	Krop, Hildo	Kalksteen
Brug 410, Lyceumbrug, Meisjesfiguur	Olympiaplein	Krop, Hildo	Kalksteen
Brug 410, Lyceumbrug, Moeder en dochter	Olympiaplein	Krop, Hildo	Kalksteen
Brug 410, Lyceumbrug, Vader en zoon	Olympiaplein	Krop, Hildo	Kalksteen
Brugsculptuur	Rotterdamsepad	Boer Lichteveld, Frans & Marja De	Koper en RVS
Buizenkolom (noppen-object)	Gijsbrecht van Aemstelpark	Volten, André	Staal
Cabane	Amstelpark	Müller, Pjotr	Hardsteen en houten palen
Carel Willink	Willinkplantsoen, Carel	Willink, Sylvia	Brons
De Olympische Groet, Monument baron Van Tuyll van Serooskerken	Stadionplein 20	Rueb,G.J.W.	Brons
Descartes	Vermeerplein, Johannes	Puyforcat, Jean	Kalksteen
Engel	Marten Luther Kingpark	Reijers, Willem	Kalksteen
Familie	Amstelpark	Scheffer, Ubbo	Gecoat staal

[2] Zie voor meer informatie over monumenten: www.monumenten.nl

[3] Het beeld van André Hazes is geplaatst door een particuliere stichting en is in onderhoud genomen door het stadsdeel.

Feestende beelden reeks	Europaplein	Guillaume Bijl	Geschilderd aluminium
Figure decoupee	Vondelpark	Nesjar, Carl	Beton
Flora	Beatrixpark	Carasso, Fred	Kalksteen
Gewichtheffer	Kastelenstraat nummer 65-71	Monchy, Pieter de	Brons
Granieten blokken met staalplaat	Amstelpark	Moller, Jan	Graniet en staal
Hazentafel	Dufaystraat	Iris le Rutte	Brons, Roestvrijstaal
Het huis aan het water	Viottakade	Brand, Dicky	Staal
Houten driehoeken	Gijsbrecht van Aemstelpark	Walstra, Josum	Hout (Asob)
Titel	**Toponiem**	**Kunstenaar**	**Materiaal**
John F. Kennedy	Kennedylaan	Hettema, Renze	Brons
Joost van den Vondel[4]	Vondelpark	P.J.H.Cuijpers, Louis Royer	Brons
Kaarttafels	Amstelveenseweg	Porceleyne Flesch Delft	Tegeltableau
Kosmos	Vondelpark	Hoorn, Wim van	Brons, Lavasteen
Levensboom	Ontmoetingseiland GBvA	Angie Abbink	Staal en glas
Liggende figuren	Gijsbrecht van Aemstelpark	Jan Snoeck	Geglazuurde chamotte
Liggende vrouw	Kastelenstraat nummer 108-114	Meefout, Jan	Petit granite
Madame Anna	Amstelpark	Hak, Ton	Marmer
Maja	Apollolaan/Stadionweg	Werner, Frans	Kalksteen
Metalen kolom Rooswijck	Buitenveldertselaan/ Zwaansvliet	Karssen, Harry	Aluminium
Muziekkoepel	Vondelpark	J.D. Zocher	Baksteen,Gietijzer
N.L.I	Ferdinand Bolstraat	Vaissier, Joop	Aluminium,Marmer,RVS
Naaktfiguur	Vondelpark	Sieger, Frits	Hardsteen
NAP paal	Amstelpark	Onbekend	Hout (Asob)
Nereus	Amsteldijk, bij de Berlagebrug	Jonk, Nic	Brons
P.C. Hooft	Stadhouderskade/ Jan Luijkenstraat	Sieger, Frits	Kalksteen
Paardevijgen	Merwedeplein	Rietbroek, Aart	Brons / patin
Pacific	Amstelpark	Jonk, Nic	Brons
Passer	Ansingstraat, Lizzy	Tjoe Fang King	Staal
Pinguins	Beatrixpark	Trapman, Jan	Natuursteen
Rembrandt	Amsteldijk	Wezelaar, Han	Brons
Rome	Amstelpark	Onbekend	Kalksteen
Ruiten (Schakelobject 3)	Gijsbrecht van Aemstelpark	F & M de Boer-Lichtveld	RVS en Perspex
Ruiter (Figuur op paard)	Gijsbrecht van Aemstelpark	Dewitt, Floyd	Brons
Rustende atleet	Minervaplein	Havermans, Jan	Kalksteen
RVS beeld in water	Beatrixpark	Kalmthout, Felix van	RVS
Spelende Hond	Beatrixpark	Wisse-Engelsen, Elena	Kalksteen
Spinoza	Peter van Anrooystraat	Krop, Hildo	Natuursteen
Staalplastiek (bronvorm)	Beatrixpark	Weijer, Bart de	Cortenstaal
Staalplastiek voor kerk	Van Boshuizenstraat 652	Volten, Andre	Staal
Staalplastiek	Europaboulevard	Lamsweerde, E van	RVS
Staalplastiek	Victorieplein		Staal
Stedemaagd	Vondelpark	Linneman, Alex & Schierholz, Friedrich	Zandsteen, Graniet
Stilte 2	Amstelpark	Oddens, Henk	Grove kalksteen
Teun de Jager	Vondelpark	Bronner, Jan	Brons
The Long Hum	Gijsbrecht van Aemstelpark	Niermeijer, Theo	Aluminium
The Regenerator	Beethovenstraat	Abramovic, Marina	Koper, Kristal

[4] De sokkel is kwetsbaar, o.a. door het gebruik van bleek in het verleden.

Tweedelig steenplastiek	Martin Luther Kingpark	Müller, Dirk	Natuursteen
Two frames	Churchilllaan	Koren, Shlomo	Aluminium
Verandering van richting fase 1	Vondelpark	Manson, Maarten	Cortenstaal
Verschijning	Emmaplein	Perlmuter, Pearl	Brons
Verschuivingen	Churchilllaan/ Haringvlietstraat	Guntenaar, Ben	Natuursteen
Verticale compositie	Valeriusplein	Zweerus, Henri	Beton
Vlucht van een kaketoe	Kuinderstraat	Werner, Jeroen	Emaille op metaal
Vrouwenkop	Amstelpark	Marie José, Muré	Brons
Wachter (de)	Vivaldistraat 15	Tellegen, Boris	Staal, Chroom
Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Waterbuffels	Kastelenstraat nummer 169-171	Blaisse, Fioen	Brons
Water, Land, Licht	Ijsbaanpad	Meefout, Jan	Kalksteen
Watenimf	de Mirandabad	Jan Havermans	kalksteen
Watervang	Amstelpark	Lith, Ine van	Belgisch hardsteen
Your live is calling	Beatrixpark	Rehwinkel / P.Pieck	Beton
Zonder titel - Avercamstraat	Avercamstraat	Duijn, Henk (S)	Beton
Zonder titel - Gerard Douplein	Gerard Douplein	Duijn, Henk (S)	Beton, Brons, Glas, Messing
Zonder titel - Heerema	Jardinstraat, Karel du	Heerema, Frank	Staal, Verf
Zonder titel - Heikoop	Tolstraat	Heikoop, Govert	Staal
Zonder titel - Postma	Seghersstraat, Hercules	Postma, Tom	Beton, Betonplaat, Mozaïek
Zonder titel - Zanten	Stadionplein 20	Zanten, Ek van	Brons
Zonder titel - Van Leijenberglaan	Van Leijenberglaan 7	Walraeven, Gerard	Cortenstaal

3.3. Gedenktekens: herdenkingsmonumenten

Hieronder het overzicht van de huidige herdenkingsmonumenten in beheer van stadsdeel Zuid (bron lijst 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 2). Het zijn er in totaal 18.

Tabel 3.2. Gedenktekens: herdenkingsmonumenten

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Amsterdam dankt zijn Canadezen	Apollolaan	Baat, Jan de	Cortenstaal
Anne Frank	Merwedeplein	Schepp, Jet	Brons
Bronzen tekstplaat	Kinderdijkstraat	Onbekend	Brons
Gedenkteken 1940-1945	Amsteldijk/Rozenoordpad	Onbekend	Kalksteen en brons
Gedenkteken Adama van Scheltema	Adama van Scheltemaplein	Visser, Tjipke	Graniet
Gedenkteken Februaristaking 1941	Woustraat 149, van	Onbekend	Hardsteen
Hel van Vuur (Sinti en Roma monument)	Museumplein	Levano, Heleen	Brons
Herdenken en Herinneren	Gijsbrecht van Aemstelpark	Mischa Rakier	Keramisch gepareld RVS
Herdenkings monument voor gedeporteerde joden	Adema van Scheltemaplein	H.Meeuws, C.Wouters	Betonnen tegels
Mahatma Gandhi	Churchilllaan	Gomes, Karel	Brons
Mama Baranka	Vondelpark	Carrilho, Nelson	Brons
Markt voor joden	Gaaspstraat	Menger, Truus	Brons, graniet en beton
Monument Gefusilleerde Verzetsstrijders	Apollolaan/Beethovenstraat	Havermans, Jan	Brons
Monument Rozenoord	Amstelpark	Katzir, Ram	Beton, ijzer

Monument voor het ondergedoken kind	Boshuizenstraat, Van Nieuw Herlaer	Elburg, Naomi	Brons
Prometheus	Stadionplein 20	Carasso, Fred	Beton
Voor gefusilleerde verzetsstrijders	Amstelveenseweg	Jantzen, Ferdinand	Natuursteen
Vrouwen van Ravensbruck, 1940-1945	Museumplein	Santen, J. van & Eckhardt, G. & Nix, Frank	RVS

3.4. Overige gedenktekens

Anders dan herdenkingsmonumenten, zijn gedenktekens objecten die weliswaar aan iets of iemand herinneren, maar waarbij geen officiële periodieke, vaak jaarlijkse, herdenkingsbijeenkomsten worden georganiseerd. Hier volgt het overzicht van de huidige gedenktekens die in het beheer zijn bij stadsdeel Zuid (bron 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 2)). Het zijn er in totaal 14.[5]

Tabel 3.3. Overige gedenktekens

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Gedenksteen Judithj Flucks	Apollolaan	Onbekend	Brons
Gedenkteken Maria Montessori	Corellistraat 1	Rueter, Gerarda	Brons
Gedenkteken Prof. Dr. Dirk Durrer	Stadionweg/Prof. Durrerplantsoen	Arend, Lucien den	RVS
Gedenkteken Truus Wijsmuller	Bachplein	Janzen, Herman	Brons
Herdenkings monument Aldo van Eyck	Bertelmanplein		
Monument Burgermeester Tellegen: bank	Tellegenstraat, Burgemeester	Onbekend	Kalksteen,Marmer,Zandsteen
Monument Burgermeester Tellegen: gevel	Tellegenstraat, Burgemeester	Jansen van Galen, Hendrik	Kalksteen,Marmer,Zandsteen
Monument Dr. Samuel Sarphati	Sarphatipark	Kruijff, J.R. en Stracke-van Bosse	Brons,Graniet,Zandsteen
Monument Henri Viotta	Wagnerstraat, Richard	Krop, Hildo	Kalksteen
Monument Indie Nederland	Olympiaplein	van Hall, Frits	Bons,Kalksteen,Tavertijn
Monument Koningin Emma (M)	Emmaplein	Zijl, Lambertus	Kalksteen
Van Buuren-monument	Cooperatiehof	Onbekend	Graniet
Vrijheidsboom	Harmoniehof/Daniel De Langestraat	Valk's Natuursteenhandel, van der	Hardsteen
Wilhelmina Drucker-Monument	Churchilllaan/Waalstraat	Veen, Gerrit van der	Brons / patin

3.5. Waterkunstwerken

Hieronder het overzicht van de waterkunstwerken in beheer van stadsdeel Zuid (bron lijst 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 2)). Het zijn er in totaal 11[6].

[5] . Overige gedenktekens zoals bijvoorbeeld Stolpersteinen, blijven eigendom van degene die ze plaatst en deze persoon/instelling is ook verantwoordelijk voor het onderhoud.

[6] De kosten van waterverbruik en verlichting worden niet betaald uit het beheerbudget voor kunstobjecten in de openbare buitenruimte maar zijn voor rekening desbetreffende wijkmanager of parkbeheerder.

Tabel 3.4. Waterkunstwerken

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Betonnen waterschijf	Amstelpark	Onbekend	Beton
Cascade	Vondelpark	Haber, Shamai	Graniet, Leisteen
Dierenfontein	Harmoniehof	Beijerman, Louise E.	Hardsteen
Gedenkteken Adama van Scheltema	Adama van Scheltemaplein	Visser, Tjipke	Graniet
Drijvend plastiek	Zuideramstelkanaal	Strobos, Evert	Cortenstaal
L' apres-midi d'un faune	Beatrixpark	Beerthuis-Roos, ELLEN	Brons
Monument Dr. Samuel Sarphati	Sarphatipark	Kruijff, J.R. en Stracke-van Bosse	Brons,Graniet,Zandsteen
Monument Indie Nederland	Olympiaplein	van Hall, Frits	Bons,Kalksteen,Tavertijn
Spuwer	Beatrixpark	Braat, Leo	Brons / patin
Vosfontein	Messchaertstraat	Richters, Bernard	Kalksteen
Vredeskerkplein	Vredeskerkplein (Pijnackerstraat 11)	Puckey, Tom	Brons, Natuursteen

3.6. Hekwerken en kunst entrees

Hieronder het overzicht van de hekwerken er kunstentrees in beheer van stadsdeel Zuid (bron lijst 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 2)). Het zijn er in totaal 9.

Tabel 3.5. Hekwerken en kunstentrees

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Hekwerk *	Haanstraat, Jacob Israel de	Breest Smallenburg, Anneke van	Smeedijzer
Rozenoordbrug	Amstelpark	Lanters, Carel	Staal
De Borcht	Amstelpark	Conijn, Joost	RVS
Bastion (Park / Big Talk)	Amstelpark	Poppinga, Wim	Staal,pespex
De rode brug	Amstelpark	Straus, Stefan	Hout, staal, beton
Oost	Amstelpark	de Koning, Krijn	RVS, beton
Hekwerk entree Vondelpark	Vondelpark	Linneman, Alexander	Smeedijzer, Natuursteen
Hekwerk Olympiaplein*	Olympiaplein	Kokke, Ruud-Jan	Ijzer
Hekwerk Schooltuintjes	Kalfjeslaan	Tjep	Smeedijzer, Natuursteen

* Mogelijk worden deze twee hekwerken voortaan als Straatmeubilair betiteld. Zie de aanbevelingen.

3.7. Overige

Hieronder het overzicht van de overige kunstobjecten in beheer van stadsdeel Zuid (bron lijst 'Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016' (bijlage 2)). Het zijn er in totaal 2.

Tabel 3.6. Overige

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
In 't blauw	Van der Helstplein	Dijkman, Annelies	Betonsteen, Licht
Jubileumbank	Vondelpark	Onbekend	Hout, Beton

3.8. Totaal areaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte in objectenboom

Het beheerareaal "Kunstobjecten in de openbare ruimte" is samengevat in de volgende objectenboom:

Figuur 3.1. Objectenboom Beheerareaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte

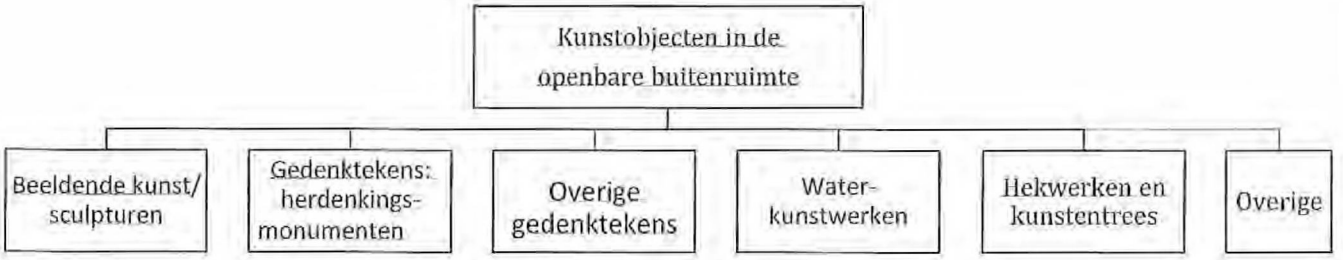

3.9.Totaal areaal Kunstobjecten in de openbare buitenruimte in cijfers

Tabel 3.3. Beheerareaal Kunstobjecten in de openbare ruimte samengevat

Objectcategorie		stuks
1	Beeldende kunst /sculpturen	88
2	Gedenktekens: herdenkingsmonumenten	18
3	Overige gedenktekens	14
4	Waterkunstwerken	11
5	Hekwerken en kunstentrees	9
6	overige	3
	Totaal	**142**

3.10. Informatiebeheer

Aanvullende voorwaarden met betrekking tot de archivering van de ontstaansgeschiedenis kunstwerk/ kunstenaar.

Voor het beheer van kunstwerken in de openbare ruimte wordt gebruik gemaakt van de website van Kunstwacht. Deze website voedt de centrale site van Amsterdam https://www.amsterdam.nl/kunstencultuur/kunst-openbare met informatie voor het publiek. De stadsdelen zijn verantwoordelijk voor het aanleveren van de data.
Dit betekent dat bij het plaatsen van een nieuw kunstwerk, of bij een mutatie, de wijzigingen in de website moeten worden doorgevoerd.

Naast de publieksinformatie is het ook belangrijk om de informatie over de kunstenaar en het kunstwerk aan de beheerkant van de website in te voeren. Bij vragen van technische of informatieve aard, kan deze geraadpleegd worden.

Deze informatie moet minimaal bestaan uit:

- Gegevens kunstenaar: naam adres, telefoonnummer, email etc. C.V
- Schetsontwerp/ Definitief Ontwerp met afbeelding 7890-
- Opdrachtbrieven, besluiten DB tot opdracht/ uitvoering
- Technische gegevens, materiaal gebruik
- Vergunning

- Onderhoudscontract
- Gegevens Contactpersonen / aannemers/ producenten
- Documentatie indien aanwezig
- Overige informatie (klachten, bezwaarprocedures etc.)

4. Wat doen we en hoe doen we het?

4.1. Begripsbepaling

In het MJOP Kunstobjecten wordt inzicht geboden in het onderhoud van het areaal. Onderhoud maakt deel uit van beheer. Deze begrippen zijn als volgt gedefinieerd.

Beheer
Handelen ten behoeve van in stand houden en verbeteren van de openbare ruimte om aan de bestaande functies en kwaliteiten te blijven voldoen, en in te spelen op functieveranderingen of nieuwe kwaliteitseisen. Beheer is dus onderhoud en (her) inrichting.

Onderhoud
Handelen ten behoeve van in stand houden van de openbare ruimte om aan de bestaande functies en kwaliteiten te blijven voldoen. Daarvoor kan vervanging nodig zijn.

4.2. Sturen op optimale levensduur

Het MJOP Kunstobjecten heeft als doelstelling het realiseren van groot onderhoud en restauratie zodanig dat de optimale levensduur van de objecten bereikt wordt, gegeven het gewenste kwaliteitsniveau. Te lang wachten met onderhoud maakt de kosten van dat onderhoud per keer hoger. Onderhoudsachterstand leidt tot een sneller proces van achteruitgang.
Tijdig onderhoud zorgt ervoor dat de levensduur van het object aanzienlijk kan worden verlengd, de vervangingsinvesteringen later nodig zijn en lagere afschrijvingslasten ontstaan. Dit zorgt uiteindelijk voor besparingen.

Hoewel voor elk kunstobject de gemiddelde levensduur bepaald is, kan de werkelijke levensduur hiervan afwijken. Standplaats en het materiaal waarvan het kunstobject gemaakt is zijn van invloed. Ook vandalisme speelt een rol.

In de hierna volgende figuur is het kwaliteitsverloop en de levensduur van de openbare ruimte schematisch weergegeven met: geel (ongewenste werkwijze: onderhoud pas als het object niet meer functioneert of bezwijkt), groen (werkwijze van het meerjarenonderhoudsprogramma: kosten optimaal onderhoud) en rood (minimale kwaliteit).

Figuur 4.1. Schematische weergave onderhoudsfrequentie en levensduur

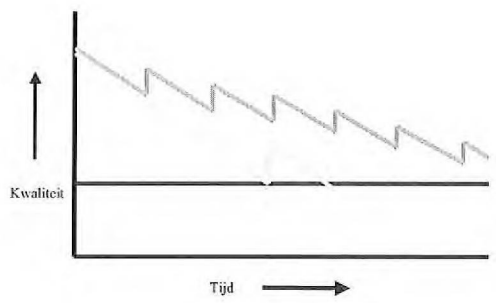

4.3. Soorten onderhoudsactiviteiten

Volgens het beheerplan 2013 van de Kunstwacht is het onderhoud van het beheerareaal Kunstobjecten in de openbare ruimte te onderscheiden in de volgende activiteiten:

1. **Geen:** het geheel verkeert in goede staat en is schoon.
2. **Schoonmaken van Kunstobjecten:** het geheel hoeft alleen te worden schoongemaakt, waarbij eventueel ook een anti graffiti en anti algen en mos behandeling wordt gegeven.
3. **Klein onderhoud van Kunstobjecten**: alle kleinschalige werkzaamheden die het hele jaar door moeten worden uitgevoerd, zoals het aandraaien of vervangen van schroeven en bouten, voegwerk herstellen of het verwijderen van krassen. Altijd wordt het geheel na werkzaamheden schoongemaakt.
4. **Groot onderhoud van Kunstobjecten:** meer ingrijpende werkzaamheden zoals het vervangen van onderdelen. Vaak zijn deze werkzaamheden niet binnen een dag uit te voeren en soms kunnen de werkzaamheden het niet ter plaatse plaatsvinden.
5. **Restauratie van Kunstobjecten:** hierbij gaat het om kunstwerken waarvan dingen ontbreken of die onherstelbaar zijn beschadigd.
6. **Opslaan:** het kunstwerk is tijdelijk opgeslagen.
7. **Verwijderen:** het kunstwerk wordt verwijderd

4.4. Onderhoudsmaatregelen en frequenties

In onderstaande tabel is aangegeven welke onderhoudsmaatregelen aan de orde zijn en de theoretische frequentie van groot onderhoud, restauratie en verwijdering van het areaal Kunstobjecten in de openbare ruimte.

Tabel 4.4. Onderhoudsmaatregelen en frequenties areaal Kunstobjecten in de openbare ruimte

Product	Beheermaatregel	Frequentie	Uitvoering
Kunstobjecten in de openbare buitenruimte	- 3-jaarlijkse inspectie van kunstobject en directe omgeving	- 1x per 3 jaar	- externe partij
	- inspectie: door beheerder Kunstobjecten	- 2x per jaar	- beheerder kunstobjecten
	- inspectie naar aanleiding van meldingen	- incidenteel	- beheerder kunstobjecten en/of externe partij
	- andere frequentie zoals afgesproken in het onderhoudsplan bij oplevering kunstwerk		- beheerder kunstobjecten en/of externe partij
Geen	naar aanleiding van inspectie geen actie vereist	n.v.t.	n.v.t.

Schoonmaken Kunstobjecten	- schoonmaken kunstobject	- maximaal 1x per jaar tijdens jaarlijkse schoonmaakronde areaal - incidenteel (bijvoorbeeld graffiti)	- externe partij - externe partij
Klein onderhoud Kunstobjecten	Herstellen schades, vervangen kleine onderdelen, voegwerk herstellen, krassen verwijderen. Altijd wordt het geheel na werkzaamheden schoongemaakt	- Incidenteel n.a.v. schouw, inspectie of melding	- externe partij
Groot onderhoud Kunstobjecten	meer ingrijpende werkzaamheden zoals het vervangen van onderdelen, schilderen	- Incidenteel n.a.v. schouw, inspectie of melding	- externe partij
Restauratie Kunstobjecten	- Ontbrekende onderdelen opnieuw aanbrengen of onherstelbare onderdelen vervangen	- Incidenteel n.a.v. schouw, inspectie of melding	- externe partij
Opslaan Kunstobjecten	- Verwijderen, geschikt maken transport en opslag, transporteren naar opslagplaats - herstellen openbare ruimte	- incidenteel - incidenteel	- externe partij - beheer wegen of beheer groen en/of externe partij
Verwijderen Kunstobjecten	- verwijderen kunstobject - herstellen openbare ruimte	- incidenteel, bij einde plaatsingsperiode of bij onherstelbare schade - incidenteel	- externe partij - beheer wegen of beheer groen en/of externe partij
Dagelijks onderhoud directe omgeving	- afvalbakken legen, zwerfvuil verwijderen, vegen - herstellen verharding en straatmeubilair, verwijderen onkruid op verharding - groenvakken, beplanting, gazon en overig groen	- wekelijks - incidenteel - verschillend per onderdeel van asset Groen	- beheer Schoon - beheer Wegen - beheer Groen

4.5. Inspecties: huidige conditie van het areaal

Inspectie kunstobjecten door externe partij [7]
Het areaal kunstobjecten in de openbare ruimte wordt periodiek (1x per 3 jaar) door een externe partij geïnspecteerd. De laatste keer is dit in 2013 uitgevoerd. Op basis van deze inspecties is er een advies inclusief prioritering en planningsvoorstel opgesteld waarin per object de benodigde beheermaatregel en bijbehorende kosten zijn aangegeven. In 2016 wordt de volgende inspectie uitgevoerd.

Inspecties door beheerder kunstobjecten in de openbare ruimte
Naast bovengenoemde driejaarlijkse inspectie door een externe partij en incidentele meldingen wordt de kwaliteit van het areaal kunstobjecten 2 x per jaar gemonitord door de beheerder (zie ook beheertabel 4.4).

Inspecties door Inspectie & Toezicht medewerkers (I&T)
Medewerkers Inspectie & Toezicht van stadsdeel Zuid schouwen periodiek alle straten (wegen, fietspaden, verblijfsgebieden en parkeervoorzieningen) binnen het stadsdeel. Onregelmatigheden aan kunstwerken kunnen hiermee worden gesignaleerd en gemeld.

Hoe worden de inspecties en rapportages opgevolgd?
De beheerder van de kunstobjecten adviseert op basis van de inspectie van de externe partij, de eigen inspecties en de kwaliteitsrapportages. Vervolgens wordt daarvan een opgave gemaakt en getoetst of er nog met andere factoren rekening moet worden gehouden. Hiermee ontstaat een jaaropgave voor groot onderhoud van kunstwerken. Deze jaaropgave en de eventuele noodzakelijke aanvraag van extra incidentele middelen worden bestuurlijk (binnen de begrotingscyclus) voorgelegd.

[7] De pompen van de sier-kunstwaterwerken worden niet door de externe partij geïnspecteerd die de kunstwerken doet. De pompen vallen onder het beheer van desbetreffende wijkmanager of parkbeheerder.

5. Onderhoudsprogramma Kunstobjecten in de openbare ruimte 2016 - 2018

5.1. Basis op orde

Jaarlijkse kosten beheer Kunstobjecten in de openbare ruimte: € 54.627
Het stadsdeel stelt € 54.627 op jaarbasis beschikbaar voor het onderhoud van het areaal Kunstobjecten in de openbare ruimte.
(Onderhoud van Monumenten en Kunst, programma 7: €.54.627 in 2016).
Het jaarlijkse uitvoeringsplan wordt aangepast naar de toegekende middelen.

Uit dit budget worden de kosten voor het schoonhouden en dagelijks onderhoud betaald en een deel van de kosten van groot onderhoud. De overige kosten van groot onderhoud en restauratie worden betaald met incidentele middelen of niet uitgevoerd.

5.2. Programma voor 2016-2018; basis op orde

Tabel 5.1. Programma voor 2016-2018

Programma		jaarlijks structurele kosten	Incidentele kosten op basis van programma
Basis op orde (vanaf 2016)	Kosten schoonmaak	€ 20.000	
	Kosten klein onderhoud	€ 5.000	
	3-jaarlijkse inspectie door externe partij, inclusief Meerjarenonderhoudsplanning per kunstobject. Kosten 1 x per 3 jaar € 7.000. Kosten gemiddeld per jaar (7.000 : 3)	€ 2.333	
	Actualiseren Meerjarenonderhoudsprogramma Kunst in de openbare buitenruimte		
	Kosten groot onderhoud / calamiteiten	€ 5.000	
	Basis op orde (2016 e.v.)		€ 22.294
Subtotaal		*€ 32.333*	*€ 22.294*
Totaal 2016 (e.v.)	**€ 54.627**		

5.3. Uitvoeringsplan 2016

In het uitvoeringsplan wordt uitgegaan van het 'Beheerplan voor onderhoud aan de kunstcollectie' van de Kunstwacht. Na schouw is advies gegeven wat er zou moeten gebeuren om het gehele object (kunstwerk, sokkel en omgeving) in goede staat te brengen en/of te houden.
De te ondernemen acties zijn: schoonmaken, klein onderhoud, groot onderhoud en restauratie.

Tabel 5.3. Planning uitvoering 2016

Titel	Toponiem	Kunstenaar	Materiaal
Schoonmaken			
Anne Frank	Merwedeplein	Schepp, Jet	Brons
Bronzen tekstplaat	Kinderdijkstraat	Onbekend	Brons
Cabane	Amstelpark	Müller, Pjotr	Hardsteen en houten palen
Feestende beelden reeks	Europaplein	Guillaume Bijl	Geschilderd aluminium
Gedenkteken 1940-1945	Amsteldijk/Rozenoordpad	Onbekend	Kalksteen en brons
Gedenkteken Adama van Scheltema	Adama van Scheltemaplein	Visser, Tjipke	Graniet
Gedenkteken Februaristaking 1941	Woustraat 149, van	Onbekend	Hardsteen
Hel van Vuur (Sinti en Roma monument)	Museumplein	Levano, Heleen	Brons
Herdenken en Herinneren	Gijsbrecht van Aemstelpark	Mischa Rakier	Keramisch gepareld RVS
Herdenkings monument Aldo van Eyck	Bertelmanplein		
Herdenkings monument voor gedeporteerde joden	Adema van Scheltemaplein	H.Meeuws, C.Wouters	Betonnen tegels
Het huis aan het water	Viottakade	Brand, Dicky	Staal
John F. Kennedy	Kennedylaan	Hettema, Renze	Brons
Levensboom	Ontmoetingseiland GBvA	Angie Abbink	Staal en glas
Madame Anna	Amstelpark	Hak, Ton	Marmer
Mahatma Gandhi	Churchilllaan	Gomes, Karel	Brons
Mama Baranka	Vondelpark	Carrilho, Nelson	Brons
Monument Gefusilleerde Verzetsstrijders	Apollolaan/Beethovenstraat	Havermans, Jan	Brons
Monument Indie Nederland	Olympiaplein	van Hall, Frits	Bons,Kalksteen,Tavertijn
Monument Koningin Emma	Emmaplein	Zijl, Lambertus	Kalksteen
Monument voor het ondergedoken kind	Boshuizenstraat, Van Nieuw Herlaer	Elburg, Naomi	Brons
Nereus	Amsteldijk, bij de Berlagebrug	Jonk, Nic	Brons
Paardevijgen	Merwedeplein	Rietbroek, Aart	Brons / patin
Monument Rozenoord	Amstelpark	Katzir, Ram	Beton, ijzer
Spuwer	Beatrixpark	Braat, Leo	Brons / patin
Stilte 2	Amstelpark	Oddens, Henk	Grove kalksteen
Vredeskerkplein	Vredeskerkplein (Pijnackerstraat 11)	Puckey, Tom	Brons, Natuursteen
Titel	**Toponiem**	**Kunstenaar**	**Materiaal**
Schoonmaken			
Verschuivingen	Churchilllaan/Haringvlietstraat	Guntenaar, Ben	Natuursteen
Voor gefusilleerde verzetsstrijders	Amstelveenseweg	Jantzen, Ferdinand	Natuursteen
Vrouwen van Ravensbruck, 1940-1945	Museumplein	Santen, J. van & Eckhardt, G. & Nix, Frank	RVS
Waterbuffels	Kastelenstraat nummer 169-171	Blaisse, Fioen	Brons

Klein onderhoud			
Berlage-monument	Victorieplein	Krop, Hildo	Hardsteen
Drijvend plastiek	Zuideramstelkanaal	Strobos, Evert	Cortenstaal
Hazentafel	Dufaystraat	Iris le Rutte	Brons, Roestvrijstaal
Joost van den Vondel	Vondelpark	P.J.H.Cuijpers, Louis Royer	Brons
L' apres-midi d'un faune	Beatrixpark	Beerthuis-Roos, ELLEN	Brons
Staalplastiek	Europaboulevard	Lamsweerde, E van	RVS
Water, Land, Licht	Ijsbaanpad	Meefout, Jan	Kalksteen
De Borcht	Amstelpark	Conijn, Joost	RVS
Oost	Amstelpark	de Koning, Krijn	RVS, beton
Groot onderhoud			
L' apres-midi d'un faune	Beatrixpark	Beerthuis-Roos, ELLEN	Brons
Markt voor joden	Gaaspstraat	Menger, Truus	Brons, graniet en beton
Vlucht van een kaketoe	Kuinderstraat	Werner, Jeroen	Emaille op metaal

5.4. Aanvullende wensen onderhoudsbudget volgens planning optimale levensduur

In aanvulling op Basis op Orde zijn incidentele middelen nodig. Deze zijn aan te vragen op grond van de inspectie rapporten.

Gezien de grote diversiteit van het areaal lopen kosten van het onderhoud per kunstobject sterk uiteen. Dit geldt ook voor de verwachte levensduur per kunstobject. Het beheer van een kunstobject is maatwerk. Voor ieder object geldt een eigen meerjarige onderhoudsplanning volgens een handleiding die door, of in samenwerking met, de kunstenaar is opgesteld.

De externe partij die de driejaarlijkse inspectie uitvoert zal deze individuele meerjarige onderhoudsplanningen, inclusief kostenraming per object, opstellen en opnemen in de rapportage van de inspectie. Ook kan vervanging of verwijdering aan de orde zijn.

De som van deze individuele, meerjarige onderhouds- en vervangingsplanningen vormt de basis voor het feitelijk benodigde budget van een MJOP Kunstobjecten gestuurd op optimale levensduur voor het totale areaal kunstobjecten in de openbare ruimte.

Op basis van het MJOP Kunstobjecten kan per jaar de (aanvullende) dekking worden aangegeven om de volledig benodigde onderhoudsmaatregelen uit te kunnen voeren in maatwerk tot optimale levensduur.

Uitbreiding van het areaal kunstobjecten
In de afgelopen twee jaar werden kunstwerken neergezet, waarvoor nog geen onderhoudsgeld is geregeld. Het gaat om de volgende kunstwerken:

- Hekwerk schooltuintjes, Kalfjeslaan
- Buzzbench, Amstelpark
- Levensboom, Ontmoetingseiland
- Monument Rozenoord, Amstelpark
- De Wachter, Vivaldistraat
- Alles wat er op de markt gebeurt, Albert Cuypmarkt.

6. Analyse

6.1. Analyse 1: beschikbaar budget afgezet tegen gewenst budget

Tabel 6.1. Beschikbaar budget afgezet tegen gewenst budget voor regulier onderhoud van Kunstobjecten

Budgetten	jaarlijks	Tekort t.o.v. huidig budget
Benodigd budget Basis op orde	€ 54.694	n.t.b.
Budget aanvullende wensen	€ --(*)	n.t.b.
Beschikbaar budget totaal	€ 54.627	n.t.b.

Tekort voor groot onderhoud en restauratie van Kunstobjecten
(*) Op basis van de nog uit te voeren 3 jaarlijkse inspectie en de daaruit voortvloeiende meerjarenraming (zie hoofdstuk 5) zijn de jaarlijkse tekorten voor groot onderhoud en restauratie van kunstobjecten variabel, maar wel vooraf inzichtelijk en gestructureerd voor te leggen aan de eigenarentafel ten bate van incidentele dekking.

6.2. Analyse 2: Doorkijk periode vanaf 2018

Er worden geen ingrijpende veranderingen verwacht. Het MJOP Kunstobjecten zal jaarlijks worden geactualiseerd in continuering van het huidige MJOP 2016-2018 en in voortzetting naar een MJOP Kunstobjecten na 2018.

6.3. Analyse 3: Omgevingsinvloeden

"1 stad, 1 opgave"
Centraal stedelijk is er de opgave "1 stad, 1 opgave" om te komen tot een gezamenlijk gemeentelijk beleid voor de openbare ruimte. In de toekomst zullen de beheerbudgetten centraal stedelijk worden toegerekend op basis van kwaliteitsniveau B, met toekenning van een toeslag voor een aantal bijzondere gebieden. Wat dit financieel precies gaat betekenen voor het areaal Kunstobjecten in de openbare ruimte van stadsdeel Zuid is nog onduidelijk.

Ontwikkelingen Zuidas
Het Zuidas gebied zal ook de komende jaren tot verdere ontwikkeling komen als hoogwaardig woon- en werkgebied. Dit gebeurt onder regie van de RVE Zuidas. Deze dienst opereert in bepaalde mate autonoom ten opzichte van het stadsdeel. Bovendien is in de komende jaren sprake van een gefaseerde bouw, met veel overgangssituaties en tijdelijk beheer tot gevolg. Voor het kunstbeheer van stadsdeel Zuid is het van belang dat de tot nu toe is gekozen lijn wordt gecontinueerd: voor nieuwe kunstwerken worden er vanuit het realisatiebudget gelden vrijgemaakt voor onderhoud. Ieder kunstobject wordt alleen met een passend beheerbudget overgedragen aan het stadsdeel.

7. Ontwikkeling beheer kunstobjecten

7.1. Stand van zaken asset kunstobjecten

Er is een volledige inventarisatie van de aanwezige kunstobjecten binnen het stadsdeel met een uitsplitsing naar materiaalsoorten, een overzicht in de leeftijdsopbouw van de objecten en een beheerplan op maat per object. Hiermee is een lange termijn planning te maken voor (groot) onderhoud. Binnen het beheerplan wordt een onderhoudsprioritering gemaakt naar gradatie van urgentie en status. (kunst met een lokaal belang, kunst met monumentale waarde, kunst met een nationaal belang)

7.2. Aandachtspunten beheer kunstobjecten

Overdracht nieuwe kunstobjecten inclusief opgave van beheerkosten
Wanneer een nieuw kunstobject wordt geplaatst moet de kunstenaar in een beheerparagraaf de levensverwachting van het kunstobject aangeven, de werkzaamheden voor het dagelijks en groot onderhoud beschrijven, en ook de planning en kosten daarvan. Op basis van de beheerparagraaf kunnen de kosten voor onderhoud van de eerste 10 jaar worden ingeschat. Bij overdracht van het nieuwe kunstwerk wordt de verantwoordelijk beheerder van het stadsdeel om advies gevraagd. Eventueel kan de beheerder zich laten adviseren door een externe specialist. Na oplevering zal de beheerder het kunstwerk conform de afspraken beheren.

Hekwerken en kunstentrees
Het beheer van de zes hekwerken en kunstentrees die bij de parken horen (zie 3.6) moet nog worden opgenomen in de beheerplannen van desbetreffende parken. Van de resterende twee hekwerken, die van het Olympiaplein en de Jacob Israël de Haanstraat, is het de vraag of deze behoren tot het areaal kunstobjecten in de openbare ruimte of dat het beheer hiervan elders moet worden onderbracht.

Overweging verwijderen kunstobjecten
Kunstwerken worden in principe voor onbepaalde tijd geplaatst. De plaatsingstermijn en eventuele herbestemming van het kunstwerk kan wel vast onderdeel zijn van de opdrachtovereenkomst die met kunstenaars wordt aangegaan. Op basis van de technische inspectie kan de te verwachten levensduur worden ingeschat. Deze kan als uitgangspunt dienen om de maximale plaatsingstermijn te bepalen. De actuele functie en het belang van het kunstwerk wegen dan mee in het bepalen van de onderhoudstermijn.

Bij Gemeentelijke of Rijksmonument status
Voor Rijksmonumenten is subsidie door de Rijksdienst voor Monumentenzorg mogelijk. Deze subsidie is nooit meer dan 50% van de kosten. Gemeentelijke monumenten komen niet voor externe subsidies in aanmerking. De stad is zelf verantwoordelijk.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1. BRONNENLIJST

Naar thema weergegeven documenten met documentnaam zoals aangetroffen, auteur, datum, evt kenmerk en *cursief korte aanduiding inhoud.*

Doelstellingen en kwaliteitsnormen

1. Monitoren Openbare ruimte, Beeld & Kwaliteit, Gemeente Amsterdam Stadsdeel Zuid, 2011, *inzicht in de beeldkwaliteit van de openbare ruimte.*

Areaal- en conditie informatie

2. 605 16 Amsterdam Zuid QuickScan Normen en Budgetten_OBB Ingenieursbureau
3. Kwartaalrapportage BOR Q3 2013, stadsdeel Zuid, *kwaliteitsmeting openbare ruimte stadsdeel*
4. Kunstwacht Stadsdeel Amsterdam-Zuid beheerplan versie maart 2011
5. Kunstwacht Stadsdeel Amsterdam-Zuid, versie oktober 2013
6. Overzicht Kunst onderhoud, versie april 2016

Financiële informatie

7. 605 16 Amsterdam Zuid QuickScan Normen en Budgetten_OBB Ingenieursbureau

Programma informatie

8. Podium Zuid, Kunst- en Cultuurvisie Stadsdeel Zuid 2010 – 2020, februari 2010, stadsdelen Oud-Zuid en ZuiderAmstel
9. Uitvoeringsnotitie kunst en cultuur Zuid, creatief, vernieuwend en professioneel, vastgesteld 20 oktober 2010
10. Bestuursakkoord stadsdeel Zuid, 2014-2018
11. Amsterdam is van iedereen, Coalitieakkoord 2014-2018, VVD, D66, SP

Overige

12. Ruimte voor het onverwachte, handleiding voor opdrachtgevers van kunst in de openbare ruimte, Amsterdam Fonds voor de Kunst, 2013

BIJLAGE 2. OVERZICHT KUNST ONDERHOUD, versie april 2016

Aparte bijlage

BIJLAGE 3. Kunstobjecten per buurt in stadsdeel Zuid ; sculpturen (hfdst. 3.2)

Apollobuurt

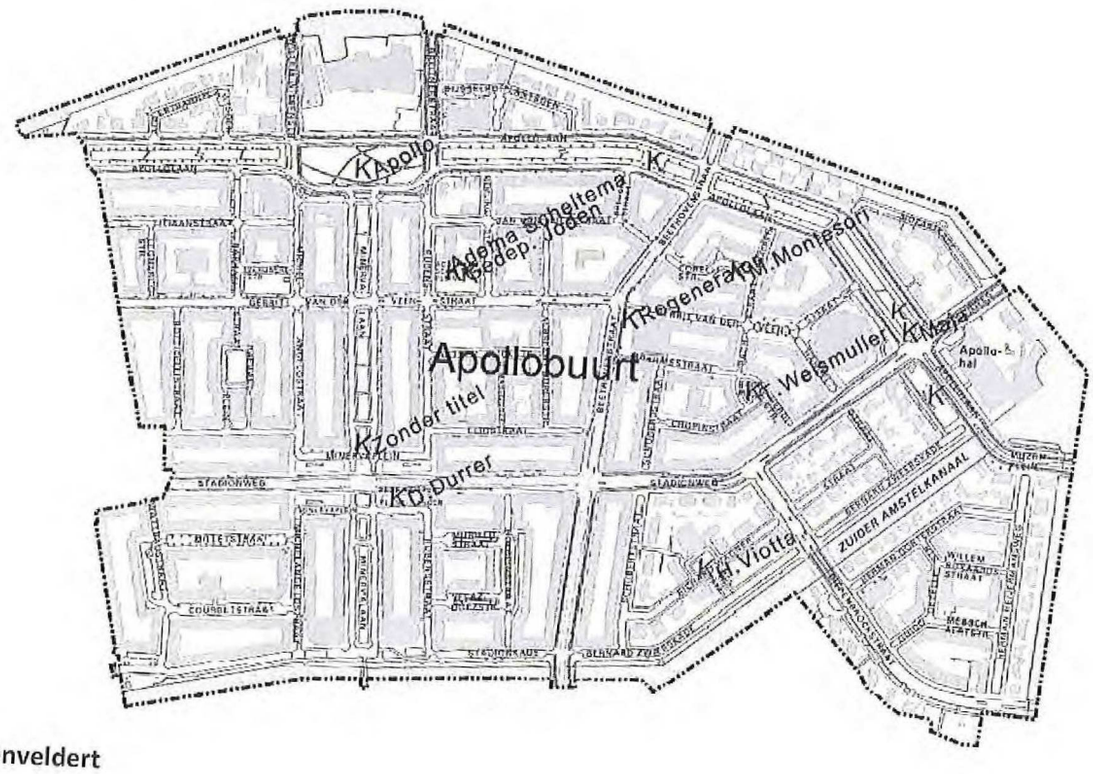

Buitenveldert

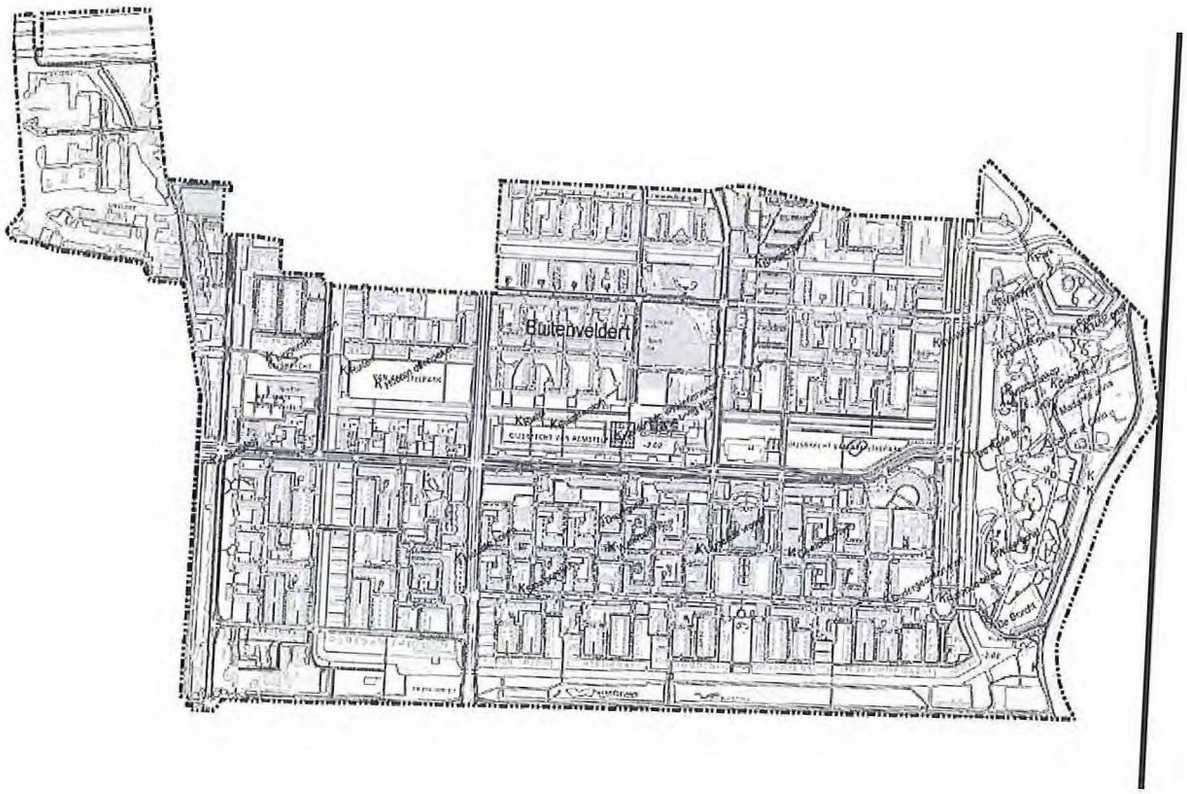

Museumkwartier



Nieuwe Pijp

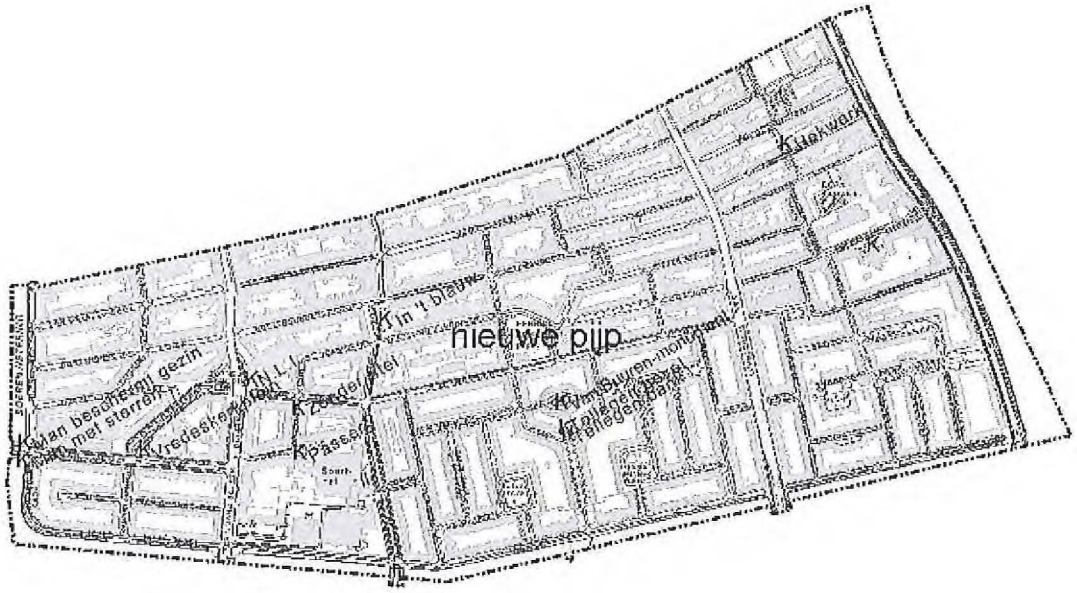

Oude Pijp

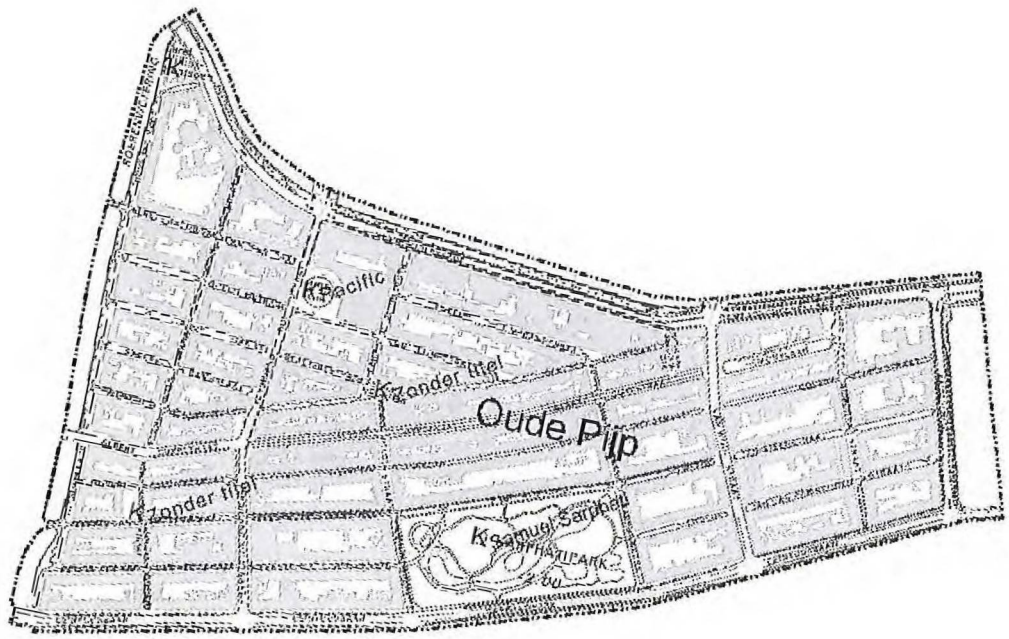

Rivierenbuurt

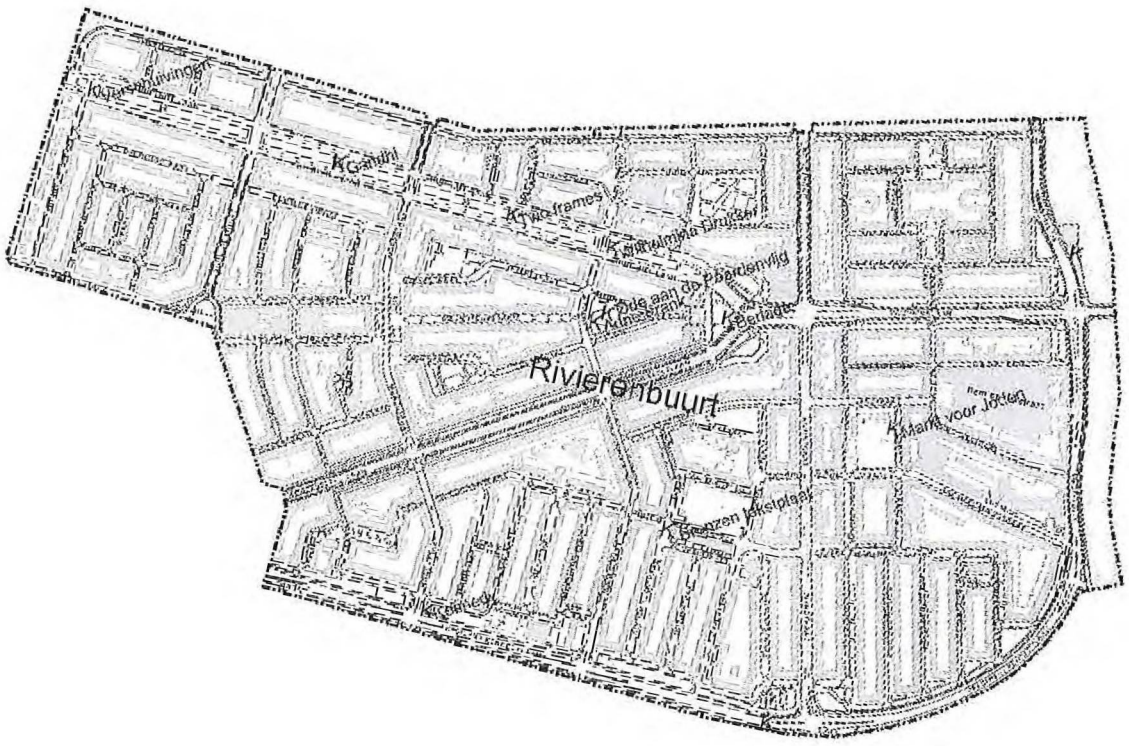

Stadionbuurt

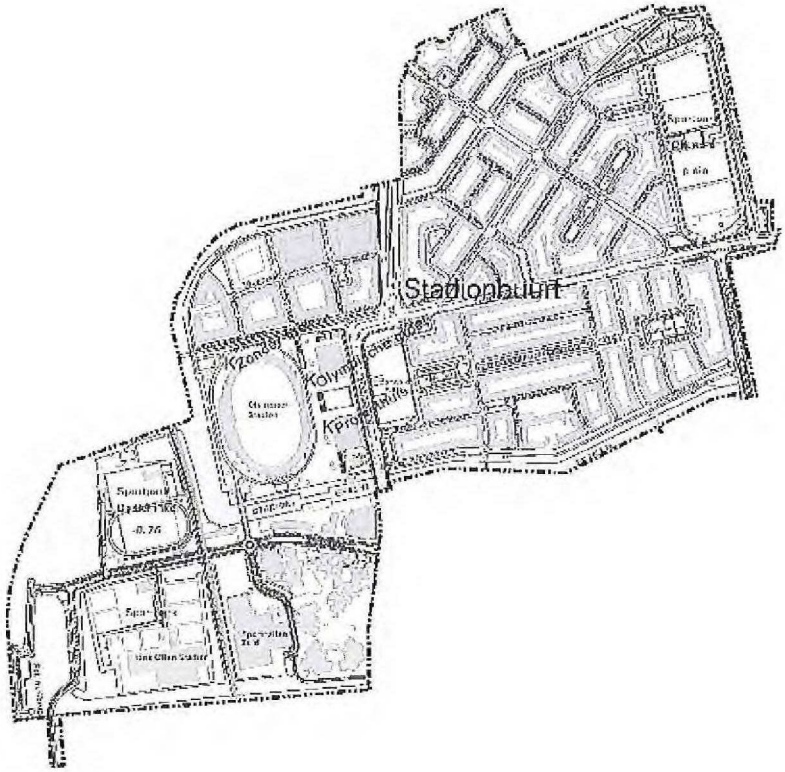

Vondelpark

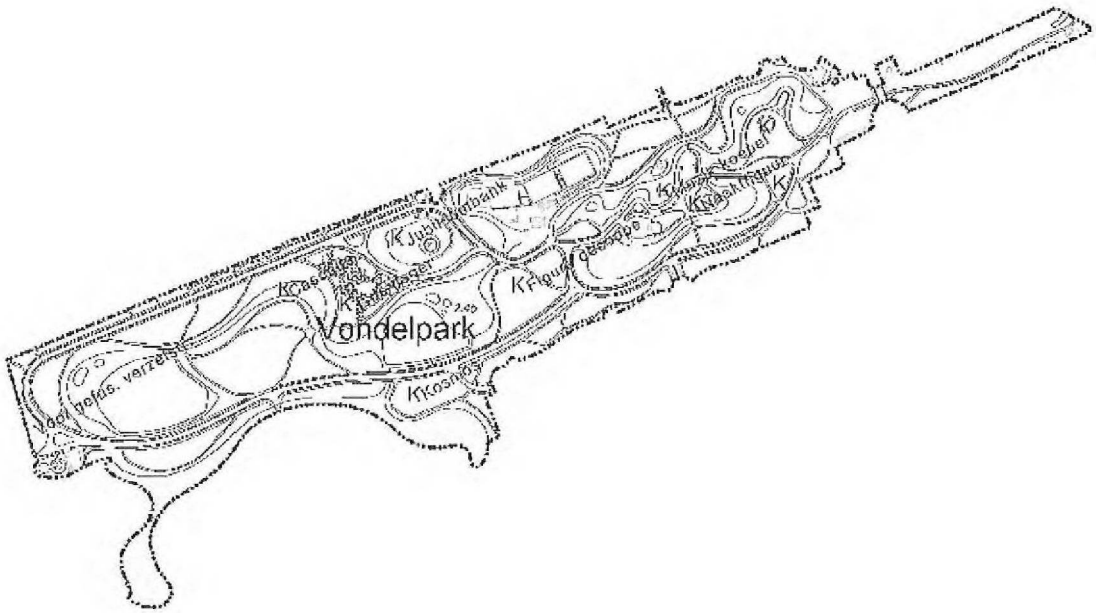

Postbus 74019
1070 BA Amsterdam
Telefoon 14 020
Fax 020 252 4365

Gemeente Amsterdam
Stadsdeel Zuid

Retouradres: Postbus 74019, 1070 BA Amsterdam

De leden van de commissie samenleving van stadsdeel Zuid

Datum 14 mei 2013
Behandeld door

Onderwerp Overzicht activiteiten/projecten kunst in de openbare ruimte 2013

Geachte leden van de commissie,

Stadsdeel Zuid is rijk aan kunst in de openbare ruimte. Wandelend door de parken en straten en over de pleinen van het stadsdeel kom je overal kunst en kunstobjecten tegen: de historische collectie die deel uitmaakt van het oorspronkelijke Plan Zuid van Berlage, de oorlogs- en herdenkingsmonumenten en de autonome (licht)kunstwerken van latere datum.

Het stadsdeel is trots op haar mooie collectie kunstwerken in de openbare ruimte en zet zich dan ook in om de kunst, die in het bezit van het stadsdeel is, goed te beheren en te onderhouden. In Stadsdeel Zuid bevinden zich bijna 400 kunstwerken in de openbare ruimte waarvan 159 in het bezit van het stadsdeel zijn en waarvoor wij onderhoudsplichtig zijn. In de "Uitvoeringsnotie Kunst en Cultuur Stadsdeel Zuid 2010" is de zorg voor beeldende kunst in de openbare ruimte als speerpunt opgenomen. Dat betekent ook dat de kunstwerken die de tand des tijds niet hebben doorstaan worden verwijderd en waar dat mogelijk en wenselijk is door nieuwe worden vervangen.

Tevens zet het stadsdeel zich in voor het (waar-) borgen van kunst bij het ontwikkelen van nieuwe- en/ of herinrichtingsprojecten. Alleen op die manier kunnen wij er voor zorgen dat de kwaliteit van de openbare ruimte in het stadsdeel op het huidige niveau gehandhaafd blijft. De verantwoordelijkheid voor het behoud en beheer van kunstwerken in de openbare ruimte alsook voor het plaatsen van nieuwe kunstwerken ligt bij het stadsdeel.

In deze brief informeren wij u graag over een aantal activiteiten en projecten die het stadsdeel in 2013 uitvoert op het gebied van kunst in de openbare ruimte.

1) Inventarisatie kunstwerken

De beeldensite van stadsdeel Zuid is niet helemaal compleet en actueel. De site wordt stapsgewijs verbeterd. Ook de beelden die zich op de Zuidas bevinden zullen successievelijk worden toegevoegd. Recentelijk zijn de webgegevens van alle

oorlogsmonumenten in Zuid aangepast en de monumenten zelf van QR-codes voorzien wat informatie op locatie met mobile apparatuur, mogelijk maakt. Ook is in 2013 gestart met het actualiseren van alle beelden van Hildo Krop in de beeldensite.

2) Beheer, onderhoud en restauratie kunstwerken

Het in 2011 door bureau Kunstwacht, in opdracht van het stadsdeel, opgestelde "Beheerplan 2011 t/m 2013" wordt dit jaar afgerond. De onderhoudswerkzaamheden variëren van schoonmaken tot restauratie. Het meeste werk wordt binnen het daarvoor beschikbaar gestelde budget uitgevoerd. Voor ingrijpende restauratiewerkzaamheden zijn aanvullende gelden aangesproken.

Hieronder volgt een overzicht van *een aantal* verrichte werkzaamheden aan diverse kunstwerken in de openbare ruimte:

a) De geplande restauratie van het 'Monument Vrouwen van Ravensbrück' op het Museumplein, dat dateert uit 1975, is vóór de laatste herdenking op 14 april jl. afgerond. De zuil waar in de techniek voor het licht en geluid is opgeborgen, is geheel vernieuwd en de grondplaat is gerepareerd. Ook is in overleg met betrokkenen een nieuw tekstbord geplaatst. Deze restauratie is mede mogelijk door het extra budget dat de raad bij de vaststelling van de Begroting 2012 heeft vrijgemaakt voor kunst&cultuur.

b) De geplande restauratie van de fontein, banken en groen van het Monument Indië Nederland is in 2013 afgerond. Gekozen is voor een terughoudende duurzame vervanging van deze onderdelen met behoud van authenticiteit. Deze restauratie is mogelijk gemaakt door extra budget wat door de raad in 2011 beschikbaar is gesteld.

c) In overleg met omwonenden is besloten om het monument voor Jacob Israël de Haan, in de Jacob Israël de Haanstraat in de Nieuwe Pijp terughoudend te restaureren. De opknapwerkzaamheden zijn inmiddels uitgevoerd. Dit najaar 2013 zal een nieuw tekstbord worden geplaatst met daarop een gedicht van Jacob Israël de Haan, als eerbetoon aan deze kunstenaar.

d) Bij het monument voor de gesneuvelde BD' ers aan de Amstelveenseweg is op verzoek van de stadsdeelraad een verklarende tekst geplaatst. Door het plaatsen van de QR-code op dit bord is, op locatie, op film de gebeurtenis te zien die de aanleiding vormde voor het plaatsen van dit monument; de dood van 3 BD'ers tijdens een schermutseling met Duitse militairen.

e) De openbare ruimte rondom het monument Rozenoord is opgeknapt. Wij zijn nog met betrokkenen in overleg over het plaatsen van een aanvullend kunstwerk waarop o.a. de namen van de gefusilleerde verzetsstrijders vermeld kunnen worden.

f) Bij alle oorlogsmonumenten in Zuid, inclusief Rozenoord, is een QR code geplaatst. Deze code maakt het mogelijk om aanvullende informatie over het monument of

kunstwerk op locatie, mobiel te raadplegen. Tegelijkertijd is de tekst van de beeldensite van het stadsdeel voor deze monumenten aangepast.

g) Drie kunstwerken van Joop Vassier, op en rond het Cornelis Troostplein, zijn verwijderd. De werken maakten oorspronkelijk deel uit van een ensemble van 4 delen waarvan het hoofddeel, met instemming van de kunstenaar, al 6 jaar geleden verwijderd is i.v.m. de herinrichting van het huidige Vredeskerkplein. De twee overige 'bloemen' zijn nu ook verwijderd worden omdat de werken hun glans hadden verloren. Het vierde onderdeel, een bank zal als zelfstandig object blijven.

h) Het kunstwerk 'De speelplaats van de zon', in 1995 in het Amstelpark gemaakt rondom een bestaande kleine vijver in het Amstelpark bestond oorspronkelijk ondermeer uit de stronken van 4 omgekapte bomen. Omdat die natuurlijke elementen al een aantal jaren geleden wegens rotting zijn verwijderd is, viel het kunstwerk niet meer te restaureren en is de plaats van de vijver tijdens de laatste herprofilering in het Amstelpark geasfalteerd.

i) De afgelopen tijd zijn er meerdere zogenaamde Stolpersteinen op diverse locaties in het stadsdeel geplaatst door de kunstenaar Gunter Demnig, als aandenken aan joodse bewoners van ons stadsdeel. De stenen worden onder begeleiding van Beheer Openbare Ruimte geplaatst. Hoewel het hier om privé-initiatieven gaat, vinden wij het toch belangrijk dat hiervan een overzicht wordt opgesteld. We gaan met het NIOD en het Joods Historisch Museum overleggen hoe, en door wie, deze registratie het beste kan worden uitgevoerd. Ook zal gekeken worden of de stenen monumentjes in het digitale beheerbestand van kunstwerken van het stadsdeel kunnen worden opgenomen zodat bekend is waar de stenen zijn geplaatst.

3) Opdrachtenbeleid. Nieuwe kunstwerken in de openbare ruimte

Het stadsdeel heeft zich als ambitie gesteld om de mooie collectie kunstwerken in Zuid te verrijken met nieuwe werken. Conform de "Uitvoeringsnotitie Kunst en Cultuur 2010" zijn de kansrijke locaties voor nieuwe kunstprojecten in de openbare ruimte in kaart gebracht. Gekozen is voor het plaatsen van nieuwe kunstwerken bij ruimtelijke/ herinrichtings-projecten. Om de collectie uit te kunnen breiden met nieuwe kunstwerken is bij de vaststelling van de Programmabegroting 2013 besloten, om een fonds in te stellen waarmee de eerste fase(s) van het realiseren van een nieuw kunstwerk in gang kan worden gezet. Bij het realiseren van kunstwerken onderscheiden wij in het algemeen de volgende fases:

- onderzoek/ oriëntatie
- schetsontwerp
- voorlopig ontwerp
- definitief ontwerp

Pas als al deze fases succesvol zijn verlopen wordt de opdracht tot uitvoering gegeven. Daarbij worden ook zaken als beheer en onderhoud in de toekomst in ogenschouw genomen.

Voor 2013 heeft u een bedrag van € 50.000 beschikbaar gesteld als eerste dotatie voor het hierboven genoemde fonds. Bij de Bestuursrapportage 2013 volgt een financieel voorstel om dit fonds in de toekomst structureel te blijven voeden. Voor de realisatie van het kunstwerk zelf wordt doorgaans een beroep gedaan op speciale externe fondsen (Amsterdams Fonds voor de Kunst, Mondriaan Fonds etc.) en worden sponsors gezocht.

Op dit moment zijn haalbaarheidsonderzoeken gestart voor nieuwe kunstwerken op de volgende locaties:

a) Stadionplein
b) De Rode loper in Zuid
c) Havenstraatterrein
d) Archiefterrein

Ook Dienst Zuidas heeft plannen om op een aantal locaties nieuwe kunstwerken te plaatsen. Op dit moment inventariseren wij gezamenlijk de mogelijkheid om een kunstwerk in het 'Kenniskwartier' VU Medisch Centrum te realiseren.

De realisatie van een monument/ kunstwerk en een overkapping op het Ontmoetingseiland in het Gijsbrecht van Aemstelpark is al in de uitvoeringsfase. Wij verwachten dat zowel het kunstwerk als de overkapping voor het eind van het jaar zijn gerealiseerd. Dit geldt ook voor de kunsttoepassing in de onderdoorgang naar het Hercules Seghersplein die in samenwerking met Ymere wordt gerealiseerd.

Waar mogelijk worden bewoners en/of ondernemersverenigingen betrokken bij de keuze voor de kunstenaar of het ontwerp. Zo vindt bij de ontwikkeling voor het monument/ kunstwerk in het Gijsbrecht van Aemstelpark overlegplaats met het lokale 4/5 mei comité en de bewonersgroep Buitenveldert. Bij de realisatie van het kunstwerk voor het Stadionplein zullen de wensen van de bewoners worden meegenomen in de opdrachtomschrijving naar de kunstenaar.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur van Stadsdeel Zuid

P.P.J. Slettenhaar
voorzitter

H.J.M. Wink
stadsdeelsecretaris

Postbus 74019
1070 BA Amsterdam
Telefoon 14 020
Fax 020 252 4365

Retouradres: Postbus 74019, 1070 BA Amsterdam

De raad van stadsdeel Zuid

Datum 6 mei 2013

Onderwerp Overzicht activiteiten/projecten kunst in de openbare ruimte 2013

Geachte leden van de raad,

Stadsdeel Zuid is rijk aan kunst in de openbare ruimte. Wandelend door de parken en straten en over de pleinen van het stadsdeel kom je overal kunst en kunstobjecten tegen: de historische collectie die deel uitmaakt van het oorspronkelijke Plan Zuid van Berlage, de oorlogs- en herdenkingsmonumenten en de autonome (licht)kunstwerken van latere datum.

Het stadsdeel is trots op haar mooie collectie kunstwerken in de openbare ruimte en zet zich dan ook in om de kunst, die in het bezit van het stadsdeel is, goed te beheren en te onderhouden. In Stadsdeel Zuid bevinden zich bijna 400 kunstwerken in de openbare ruimte waarvan 159 in het bezit van het stadsdeel zijn en waarvoor wij onderhoudsplichtig zijn. In de "Uitvoeringsnotie Kunst en Cultuur Stadsdeel Zuid 2010" is de zorg voor beeldende kunst in de openbare ruimte als speerpunt opgenomen. Dat betekent ook dat de kunstwerken die de tand des tijds niet hebben doorstaan worden verwijderd en waar dat mogelijk en wenselijk is door nieuwe worden vervangen.

Tevens zet het stadsdeel zich in voor het (waar-) borgen van kunst bij het ontwikkelen van nieuwe- en/ of herinrichtingsprojecten. Alleen op die manier kunnen wij er voor zorgen dat de kwaliteit van de openbare ruimte in het stadsdeel op het huidige niveau gehandhaafd blijft. De verantwoordelijkheid voor het behoud en beheer van kunstwerken in de openbare ruimte alsook voor het plaatsen van nieuwe kunstwerken ligt bij het stadsdeel.

In deze brief informeren wij u graag over een aantal activiteiten en projecten die het stadsdeel in 2013 uitvoert op het gebied van kunst in de openbare ruimte.

1) Inventarisatie kunstwerken

De beeldensite van stadsdeel Zuid is niet helemaal compleet en actueel. De site wordt stapsgewijs verbeterd. Recentelijk zijn de webgegevens van alle oorlogsmonumenten in Zuid aangepast en de monumenten zelf van QR-codes voorzien wat informatie op locatie

met mobile apparatuur, mogelijk maakt. Ook is in 2013 gestart met het actualiseren van alle beelden van Hildo Krop in de beeldensite.

2) Beheer, onderhoud en restauratie kunstwerken

Het in 2011 door bureau Kunstwacht, in opdracht van het stadsdeel, opgestelde "Beheerplan 2011 t/m 2013" wordt dit jaar afgerond. De onderhoudswerkzaamheden variëren van schoonmaken tot restauratie. Het meeste werk wordt binnen het daarvoor beschikbaar gestelde budget uitgevoerd. Voor ingrijpende restauratiewerkzaamheden zijn aanvullende gelden aangesproken.

Hieronder volgt een overzicht van *een aantal* verrichte werkzaamheden aan diverse kunstwerken in de openbare ruimte:

a) De geplande restauratie van het 'Monument Vrouwen van Ravensbrück' op het Museumplein, dat dateert uit 1975, is vóór de laatste herdenking op 14 april jl. afgerond. De zuil waar in de techniek voor het licht en geluid is opgeborgen, is geheel vernieuwd en de grondplaat is gerepareerd. Ook is in overleg met betrokkenen een nieuw tekstbord geplaatst. Deze restauratie is mede mogelijk door het extra budget dat de raad bij de vaststelling van de Begroting 2012 heeft vrijgemaakt voor kunst&cultuur.

b) De geplande restauratie van de fontein, banken en groen van het Monument Indië Nederland is in 2013 afgerond. Gekozen is voor een terughoudende duurzame vervanging van deze onderdelen met behoud van authenticiteit. Deze restauratie is mogelijk gemaakt door extra budget wat door de raad in 2011 beschikbaar is gesteld.

c) In overleg met omwonenden is besloten om het monument Jacob Israël de Haan terughoudend te restaureren. De opknapwerkzaamheden zijn inmiddels uitgevoerd. Dit najaar 2013 zal een nieuw tekstbord worden geplaatst met daarop een gedicht van Jacob Israël de Haan, als eerbetoon aan deze kunstenaar.

d) Bij het monument voor de gesneuvelde BD' ers aan de Amstelveenseweg is op verzoek van de stadsdeelraad een verklarende tekst geplaatst. Door het plaatsen van de QR-code op dit bord is, op locatie, op film de gebeurtenis te zien die de aanleiding vormde voor het plaatsen van dit monument; de dood van 3 BD'ers tijdens een schermutseling met Duitse militairen.

e) De openbare ruimte rondom het monument Rozenoord is opgeknapt. Wij zijn nog met betrokkenen in overleg over het plaatsen van een aanvullend kunstwerk waarop o.a. de namen van de gefusilleerde verzetsstrijders vermeld kunnen worden.

f) Bij alle oorlogsmonumenten in Zuid, inclusief Rozenoord, is een QR code geplaatst. Deze code maakt het mogelijk om aanvullende informatie over het monument of kunstwerk op locatie, mobiel te raadplegen. Tegelijkertijd is de tekst van de beeldensite van het stadsdeel voor deze monumenten aangepast.

g) Drie kunstwerken van Joop Vassier, op en rond het Cornelis Troostplein, zijn verwijderd. De werken maakten oorspronkelijk deel uit van een ensemble van 4 delen waarvan het hoofddeel, met instemming van de kunstenaar, al 6 jaar geleden verwijderd is i.v.m. de herinrichting van het huidige Vredeskerkplein. De twee overige 'bloemen' zijn nu ook verwijderd worden omdat de werken hun glans hadden verloren. Het vierde onderdeel, een bank zal als zelfstandig object blijven.

h) Het kunstwerk 'De speelplaats van de zon', in 1995 in het Amstelpark gemaakt rondom een bestaande kleine vijver in het Amstelpark bestond oorspronkelijk ondermeer uit de stronken van 4 omgekapte bomen. Omdat die natuurlijke elementen al een aantal jaren geleden wegens rotting zijn verwijderd is, viel het kunstwerk niet meer te restaureren en is de plaats van de vijver tijdens de laatste herprofilering in het Amstelpark geasfalteerd.

i) De afgelopen tijd zijn er meerdere zogenaamde Stolpersteinen op diverse locaties in het stadsdeel geplaatst door de kunstenaar Gunter Demnig, als aandenken aan joodse bewoners van ons stadsdeel. De stenen worden onder begeleiding van Beheer Openbare Ruimte geplaatst. Hoewel het hier om privé-initiatieven gaat, vinden wij het toch belangrijk dat hiervan een overzicht wordt opgesteld. Gezien de gevoeligheden die hierom spelen zal met het NIOD en het Joods Historisch Museum overlegd worden door wie, en op welke wijze, deze registratie het beste kan worden uitgevoerd. Ook zal gekeken worden of de stenen monumentjes in het digitale beheerbestand van kunstwerken van het stadsdeel kunnen worden opgenomen zodat bekend is waar de stenen zijn geplaatst.

3) Opdrachtenbeleid. Nieuwe kunstwerken in de openbare ruimte

Het stadsdeel heeft zich als ambitie gesteld om de mooie collectie kunstwerken in Zuid te verrijken met nieuwe werken. Conform de "Uitvoeringsnotitie Kunst en Cultuur 2010" zijn de kansrijke locaties voor nieuwe kunstprojecten in de openbare ruimte in kaart gebracht. Gekozen is voor het plaatsen van nieuwe kunstwerken bij ruimtelijke/ herinrichtings-projecten. Om de collectie uit te kunnen breiden met nieuwe kunstwerken is bij de vaststelling van de Programmabegroting 2013 besloten, om een fonds in te stellen waarmee de eerste fase(s) van het realiseren van een nieuw kunstwerk in gang kan worden gezet. Bij het realiseren van kunstwerken onderscheiden wij in het algemeen de volgende fases:

- onderzoek/ oriëntatie
- schetsontwerp
- voorlopig ontwerp
- definitief ontwerp

Pas als al deze fases succesvol zijn verlopen wordt de opdracht tot uitvoering gegeven. Daarbij worden ook zaken als beheer en onderhoud in de toekomst in ogenschouw genomen.

Voor 2013 heeft u een bedrag van € 50.000 beschikbaar gesteld als eerste dotatie voor het hierboven genoemde fonds. Bij de Bestuursrapportage 2013 volgt een financieel voorstel om dit fonds in de toekomst structureel te blijven voeden. Voor de realisatie van

het kunstwerk zelf wordt doorgaans een beroep gedaan op speciale externe fondsen (Amsterdams Fonds voor de Kunst, Mondriaan Fonds etc.) en worden sponsors gezocht.

Op dit moment zijn haalbaarheidsonderzoeken gestart voor nieuwe kunstwerken op de volgende locaties:

a) Stadionplein
b) De Rode loper in Zuid
c) Havenstraatterrein
d) Archiefterrein

De realisatie van een monument/ kunstwerk en een overkapping op het Ontmoetingseiland in het Gijsbrecht van Aemstelpark is al in de uitvoeringsfase. Wij verwachten dat zowel het kunstwerk als de overkapping voor het eind van het jaar zijn gerealiseerd. Dit geldt ook voor de kunsttoepassing in de onderdoorgang naar het Hercules Seghersplein die in samenwerking met Ymere wordt gerealiseerd.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur van Stadsdeel Zuid

P.P.J. Slettenhaar
voorzitter

H.J.M. Wink
stadsdeelsecretaris

Gemeente Amsterdam
Stadsdeel Zuid

BFD-OME

Memo

Aan Staf Simone Kukenheim

Van
Doorkiesnummer
E-mail

Datum 19 juni 2012
Onderwerp Stand van zaken, inventarisatie, nderhoud en beheer Kunst in de Openbare ruimte Zuid.

1. Inleiding

In de "Uitvoeringsnotie Kunst en Cultuur Stadsdeel Zuid 2010" is de zorg voor beeldende kunst in de openbare ruimte als speerpunt opgenomen. Deze zorg betreft het beheer en onderhoud en de daarbij behorende inventarisatie en publicatie op o.a. de stadsdeelwebsite, om daarmee de informatie aan de bewoners over deze collectie te optimaliseren.
Stadsdeel Zuid bezit een kleine 400 kunstwerken in de openbare ruimte variërend van autonome (licht)kunstwerken tot oorlogsmonumenten waarvan zo'n 200 in het bezit van het stadsdeel zijn. In de gehele stad Amsterdam bestaat de collectie buitenkunst naar schatting uit 2000 kunstwerken.

2. Inventarisatie

Omdat Amsterdam zich realiseert dat het hier om een unieke collectie gaat, hebben de centrale stad en de stadsdelen in 2009 met het **Beleidskader kunst in de openbare ruimte Amsterdam 2009-2015** dat door de gemeenteraad is vastgesteld met elkaar afgesproken in de komende jaren ondermeer een protocol te ontwikkelen om de inventarisatie van de zogenaamde buitenkunstcollectie, te standaardiseren. Delen uit de collectie zijn al via de afzonderlijke websites van de stadsdelen voor het publiek toegankelijk. De bedoeling was destijds om op korte termijn een centrale, stedelijke, website te realiseren waarop naast informatie over de kunstwerken ook wandelingen, fietsroutes e.d. langs de kunstwerken kunnen worden aangeboden.
Het uitvoeren van de acties heeft helaas vertraging opgelopen Het is nu halverwege de uitvoeringsperiode wat een goed moment is om de stand van zaken door te nemen. Om die reden is de werkgroep met vertegenwoordigers van de stadsdelen verantwoordelijk voor de uitvoering van de acties uit de kadernota, recent nieuw leven ingeblazen. Wanneer daartoe aanleiding is zullen wij over de voortgang van de acties uit het Beleidskader kunst in de openbare ruimte Amsterdam 2009-2015, in de staf Kunst en Cultuur, verslag uitbrengen. (Dit betreft met name het onderdeel 'algemene uitgangspunten voor het verwijderen van kunstwerken', zie punt 5 hieronder).

Deze werkgroep, waaraan ook stadsdeel Zuid deelneemt, heeft o.a. afgesproken:

1. gezamenlijk met alle stadsdelen in te zetten op één publieke beeldensite voor heel Amsterdam.
2. De database kunst in de openbare ruimte op stadsdeelniveau te actualiseren zodat koppeling van alle gegevens in de nabije toekomst mogelijk wordt.

De Beeldensite van Zuid is niet helemaal compleet en actueel. Op dit moment wordt gekeken of er capaciteit te vinden is om de site te verbeteren. In de loop van juli wordt duidelijk of een trainee, afkomstig van DMO, deze taak op zich kan nemen.

3. Behoud en beheer

Niet alle stadsdelen hebben, sinds de centrale stad de beheer- en onderhoudstaken hebben overgeheveld, even goed voor hun collectie gezorgd. Ook in voormalig Oud-Zuid en Zuideramstel was, ondanks het feit dat beide stadsdelen gebruik maakten van de inzet van Kunstwacht voor onderhoudswerkzaamheden, het onderhoud niet optimaal. In het afgelopen jaar hebben wij daarom een begin gemaakt met het wegwerken van achterstallig onderhoud. In opdracht van stadsdeel Zuid heeft Kunstwacht een onderhoudsplan opgesteld voor de jaren 2011- 2013. Dit betekent dat eind volgend jaar volgens planning achterstallige onderhoudswerkzaamheden zullen zijn weggewerkt.
In stadsdeel Zuid ligt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van dit plan bij Beheer Openbare Ruimte (BOR), waar ook het budget voor het uitvoeren van deze taak is ondergebracht. De uitvoering vindt plaats in nauw overleg met Kunst. Waar nodig wordt de ACK gevraagd om advies uit te brengen over beheer en behoud van buitenkunst.
Het beschikbare budget voor Kunst in de openbare ruimte (KIOR) is voldoende om in 2012 en 2013 het geplande onderhoud uit te bekostigen.

4. Restauraties en grootschalig onderhoud

Op dit moment worden restauratiewerkzaamheden en grootschalig onderhoud uitgevoerd aan de volgende monumenten:

1. Monument Vrouwen van Ravensbruck
Locatie: Museumplein

Restauratierapport is opgemaakt i.s.m. Kunstwacht en het Instituut Collectie Nederland.
Monument is aan grote revisie toe waarbij o.a. de grondplaten moeten worden vervangen.
Gekozen is voor een terughoudende duurzame restauratie, kosten € 45.000
Uitvoering Kunstwacht i.s.m. Kunst en BOR.
Dekking: € 25.000 kunst, € 20.000 regulier budget onderhoud
Voor het instant houden van dit monument in de toekomst zal het onderhoudsbudget niet structureel verhoogd hoeven te worden.

Bijzonderheden: i.o. met gebiedsmanager wordt ook gekeken of het, vanwege het veranderde gebruik van het museumplein, wenselijk is het monument te heroriënteren (n-z i.p.v. o-w orientatie)

Planning: afronding voor de vorstperiode, november.

2. Monument Indië Nederland.
Locatie: Apollolaan/ Olympiaplein

Uitvoering i.s.m. Wijkbeheer
Gekozen is voor een terughoudende duurzame vervanging van o.a. verlichting, groen en zitbankjes met behoud van authenciteit.
Kosten (€ 50.000,=) worden gedekt uit extra budget wijkbeheer.

Bijzonderheden: In overleg met betrokkenen wordt na afronding van de werkzaamheden een regulier onderhoudsplan opgesteld. Dan zal blijken of de kosten hiervan uit het bestaande budget voor onderhoud buitenbeelden gedekt kunnen worden of dat verhoging noodzakelijk is.
Planning uitvoering: deze zomer.

3. Monument Jacob Israel de Haan.
Locatie: Jacob Israel de Haan straat.

Uitvoering Kunstwacht.
Vervanging kapotte onderdelen.
Kleinschalig kunstwerk dat door jaren van achterstalligheid nu rigoureus gerestaureerd moet worden.
Kosten worden gedekt uit het budget voor regulier onderhoud.
Verder zal de kleine plaquette met een gedicht van De Haan worden vervangen door een nieuw exemplaar.
Planning uitvoering: deze zomer.

5. (Her)plaatsing of verwijdering van Kunstwerken.

Algemene uitgangspunten voor het verwijderen van kunstwerken.

In de begroting 2012 is opgenomen dat wij in 2012 een notitie zouden opstellen met uitgangspunten over het onderhoud van kunst in de openbare ruimte inclusief uitgangspunten over het verwijderen daarvan.
Dit laatste onderdeel is nu nog niet uitgewerkt omdat weliswaar in de werkgroep **Beleidskader kunst in de openbare ruimte Amsterdam 2009-2015 is afgesproken op termijn een** uitruil- en verwijderingsbeleid te ontwikkelen in samenwerking met stadsdelen, maar dit actie punt nog niet is uitgevoerd. Het verdient de voorkeur om op dit punt gezamenlijk beleid te ontwikkelen. Mocht een gezamenlijk voorstel daartoe niet tijdig tot stand komen dan zal alsnog een stadsdeelstandpunt over dit aspect worden opgesteld. De optie van een beeldentuin voor verwijderde kunstwerken wordt gezamenlijk in de werkgroep onderzocht.

1. N.L.I. Joop Vassier ,
Locatie: Cornelis Troostplein, Pijnackerstraat.

Van de drie kunstwerken van Joop Vassier, op en rond het Cornelis Troostplein zullen er op korte termijn twee verwijderd worden. De werken maakten oorspronkelijk deel uit van een ensemble van 4 delen waarvan het hoofddeel, met instemming van de kunstenaar, al 6 jaar geleden verwijderd is i.v.m. de herinrichting van het huidige Vredeskerkplein. De twee overige 'bloemen' zullen binnenkort verwijderd worden omdat de werken hun glans hebben verloren en nu uitsluitend nog dienst doen als fietsenstalling of als drager van feestverlichting. Het vierde onderdeel, een bank zal als zelfstandig object blijven.
Planning uitvoering: Op korte termijn.

2. De speelplaats van de zon
Locatie: Amstelpark

Het kunstwerk geplaatst in 1995 rondom een bestaande kleine vijver in het Amstelpark, bestond oorspronkelijk uit een aantal losse elementen waaronder de stronken van 4 omgekapte bomen die een aantal jaren geleden wegens rotting zijn verwijderd. Het kunstwerk heeft hierdoor zijn samenhang verloren.

De kunstenares wil dat het werk hersteld wordt maar omdat al in 2004 een negatief advies is uitgebracht over behoud van het kunstwerk is nu aan de ACK gevraagd advies uit te brengen in deze kwestie. Zodra dit bekend is zal het advies aan het Db worden voorgelegd en de noodzakelijke acties worden uitgevoerd.

3. Cartas al Cielo.
Locatie: Amstelpark

De Spaanse kunstenares Alicia Framis heeft bij het stadsdeel via de subsidieregeling Tijdelijke Kunstprojecten, 1e tranche 2011, voorgesteld om een exemplaar van haar kunstwerk Cartas al Cielo in het stadsdeel te plaatsen. De adviescommissie was heel positief over haar voorstel en heeft geadviseerd om het project te honoreren met € 10.000, = bestemd voor het plaatsen van het object en omringende activiteiten. Aan de sociale component van het project wordt veel aandacht besteed in de vorm van workshops. Het object zal geplaatst worden in het Amstelpark tegenover Het Glazenhuis. De onthulling is op 9 september a.s., de dag waarop ook het 40 jarig bestaan van het park zal worden gevierd.

4. Stolpersteinen
Locatie: diverse plaatsen in het stadsdeel

De afgelopen tijd zijn er meerdere zogenaamde Stolpersteinen op diverse locaties in het stadsdeel geplaatst door de kunstenaar Gunter Demnig, als aandenken aan joodse bewoners van ons stadsdeel.
Vergunningen worden hiervoor niet afgegeven; de stenen worden onder begeleiding van Beheer Openbare Ruimte geplaatst.
Hoewel het hier om privé-initiatieven gaat lijkt het toch verstandig als het stadsdeel of een stedelijke organisatie hiervan een overzicht opstelt. Gezien de gevoeligheden die hierom spelen zal met het NIOD en het JHM overlegd worden door wie, en op welke wijze, deze registratie het beste kan worden uitgevoerd. Ook zal gekeken worden of de stenen monumentjes in het digitale beheerbestand van kunstwerken van het stadsdeel kunnen worden opgenomen zodat bekend is waar de stenen zijn geplaatst. Beheer van de stenen ligt bij de aanvrager.